

วัดรางคอกยักวามัน

ตั้งอยู่ยอดเขา บริเวณหัวสนามบินมาทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ สภาพเดิมขององค์เจดีย์ถูกขุดเจาะหาโบราณวัตถุ จนเสียหายพังทลายแต่โครงสร้างส่วนอื่น เช่น กำแพงแก้ว และลานประทักษิณยังคงอยู่จึงสามารถศึกษา องค์ประกอบและรูปแบบสถาปัตยกรรมได้

2. แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติและพักผ่อนหย่อนใจ

ในส่วนของแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติและ การพักผ่อนหย่อนใจนั้น ส่วนใหญ่จะมีอยู่ในพื้นที่รอบๆตัวเมืองแม่ฮ่องสอน แต่อย่างไรก็ตามก็ยังถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของเมืองแม่ฮ่องสอน เนื่องจากอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มน้ำปาย-แม่ฮ่องสอน ซึ่งสามารถเดินทางจากตัวเมืองออกไปได้อย่างสะดวกและใช้เวลารวดเร็ว เนื่องจาก สถานที่ท่องเที่ยวนั้นจะตั้งอยู่ไม่ไกลจากเมือง

หนองจองคำ

เป็นส่วนสาธารณะตั้งอยู่ใจกลางเมือง เป็นหนองน้ำที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติมีน้ำตลอดปี เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของชาวเมืองและนักท่องเที่ยว และใช้เป็นสถานที่จัดงานประเพณีที่สำคัญ ๆ ของจังหวัดด้วย

ศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตั้งอยู่ที่ถนนขุนลุมประพาส ตรงข้ามหน่วยประสานงานป้องกันรักษาป่า(นปป) แม่ฮ่องสอน เป็นโครงการในพระบรมราชินูปถัมภ์ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2527 ตามพระราชดำริในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นสถานที่ฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพต่าง ๆ ให้แก่ราษฎรทั้งชาวไทยพื้นราบและชาวไทยภูเขา

บ่อน้ำร้อน

ในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน มีบ่อน้ำร้อนเจ็ดบ่อแรกกำหนดอยู่ 2 แห่ง คือ หมู่บ้านผาบ่อง และหมู่บ้านห้วยโป่งในบริเวณพื้นที่ 8 ไร่และ 2 ไร่ ตามลำดับโดยเฉพาะที่บ่อน้ำร้อนผาบ่องมีการปรับปรุงให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจอีกแห่งหนึ่งของอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน

เขื่อนผลิตไฟฟ้าพลังน้ำผาบ่อง

อยู่ห่างจากตัวเมืองแม่ฮ่องสอนไปทางทิศใต้ประมาณ 12 กิโลเมตร เป็นเขื่อนกั้นลำน้ำแม่ละมวด และผลิตกระแสไฟฟ้าใช้ในตัวเมืองแม่ฮ่องสอน บริเวณตัวเขื่อนมีศาลาพักผ่อนเหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ อากาศสบายมีลมพัดตลอดเวลา

กระหรี่ปั๊ยกอยาวบ้านน้ำเพียงดิน

อยู่ในเขตตำบลผาบ่อง เป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวนิยมล่องเรือตามลำน้ำปาย ผ่านบ้านห้วยเตื่อไปจนถึงบ้านน้ำเพียงดินโดยเรือหางยาว ตลอดเส้นทางที่ล่องเรือไปตามลำน้ำจะผ่านระลอกน้ำที่ลดระดับลดหลั่นกันไปคล้ายธารน้ำตกนับเป็นทัศนียภาพที่งดงามแปลกตา จุดเด่นของบ้านน้ำ

เพียงดิน คือวิถีชีวิตของชาวปาดอง (กะเหรี่ยงคอยาว) การแต่งกายผู้ชายจะสวมกางเกงขายาว เสื้อตัวสั้น และมีผ้าโพกศีรษะ ผู้หญิงสวมเสื้อทรงกระบอกสีขาวยาวถึงสะโพก กระโปรงสีดำยาวถึงเข่า ทรงผมไว้หน้าม้า มีผ้าแถบโพกศีรษะ และสวมห่วงคอทองเหลืองเพื่อเป็นการแสดงฐานะ กันญาติปีศาจ และกันการแต่งงานข้ามเผ่า

กะเหรี่ยงคอยาวบ้านในสอย

ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองแม่ฮ่องสอน 33 กิโลเมตร เดินทางตามทางหลวงหมายเลข 1095 ไปทางอำเภอปางมะผ้า ผ่านบ้านปางหมู ข้ามสะพานแม่น้ำปาย บริเวณหลักกิโลเมตรที่ 199 แยกซ้ายมือไปตามถนน รพช. 1 กิโลเมตร เมื่อพบสามแยกให้เลี้ยวซ้ายไปตามทาง รพช. สายบ้านนายสอยอีก 17 กิโลเมตร บ้านกะเหรี่ยงคอยาวจะอยู่เลยบ้านนายสอยไปประมาณ 2 กิโลเมตร ทางช่วงนี้จะเป็นลูกรังจะต้องใช้รถกระบะ

กะเหรี่ยงคอยาวบ้านห้วยเสือเฒ่า

หมู่บ้านนี้ใกล้กับตัวเมืองแม่ฮ่องสอน เดินทางจากตัวเมืองไปทางอำเภอยายมผ่านหน้าศาลากลาง ถึงแยกไฟแดงซ้ายมือจะมีป้อมตำรวจเล็ก ๆ ตรงมุมถนนให้เลี้ยวซ้ายไปอีกประมาณ 12 กิโลเมตร ก็จะถึงบ้านห้วยเสือเฒ่า ถนนเป็นคอนกรีตและร่มรื่นตลอดทาง

บ้านยอดดอย (หมู่บ้านแม่วไมโครเวฟ)

เป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง ที่อาศัยอยู่บนดอยสูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 1,000 เมตร มีความเป็นอยู่เรียบง่ายและรักษาสันติธรรมนิยมประเพณีอย่างเคร่งครัดจึงเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวอยากเดินทางไปสัมผัสโดยเดินทางจากแม่ฮ่องสอนไปหมู่บ้านปาลาน 32 กม. (เส้นทางแม่ฮ่องสอน - ขุนยวม ประมาณกิโลเมตรที่ 234) และเลี้ยวซ้ายขึ้นหมู่บ้าน ซึ่งเป็นทางลาดยางสูงชันประมาณ 8 กิโลเมตร

อุทยานแห่งชาติถ้ำปลา - ผาเสื่อ

มีพื้นที่ประมาณ 488 ตารางกิโลเมตร อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง และอำเภอปางมะผ้า ภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสลับซับซ้อน ประกอบด้วยป่าดิบเขา ป่าสนเขา ป่าเบญจพรรณ และป่าเต็งรัง เป็นแหล่งกำเนิดของแม่น้ำปาย สถานที่น่าสนใจของอุทยานได้แก่

ถ้ำปลา

ตั้งอยู่ที่บ้านห้วยผา ตำบลห้วยผา ห่างจากตัวเมืองประมาณ 17 กิโลเมตร ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 1095 (แม่ฮ่องสอน-ปาย) กิโลเมตรที่ 191-192 เส้นทางลาดยาง สามารถเดินทางไปชมได้ทุกฤดูกาล บริเวณโดยรอบเป็นลำธารและป่าเขา ถ้ำปลาดังอยู่บริเวณเชิงเขามีลักษณะเป็นแอ่งน้ำขนาดใหญ่กว้างประมาณ 2 เมตร ลึก 1.50 เมตร ภายในแอ่งน้ำมีน้ำไหลออกจากถ้ำใต้ภูเขาอยู่ตลอดเวลา และมีปลาตัวโต ๆ อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เรียกว่าปลามุงหรือปลาคัง เป็นปลาที่มีเกล็ดขนาดใหญ่ในวงศ์เดียวกับปลาคาร์พ และถึงแม้จะมีอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ก็ไม่มีใครกล้าทำ

อันตราย เนื่องจากมีความเชื่อว่าเป็นปลาเจ้า หากใครนำไปรับประทานแล้วจะต้องมีอันเป็นไป ปัจจุบันบริเวณอุทยานถ้ำปลาได้รับการปรับปรุง เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจสำหรับชาวเมืองและนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม

น้ำตกผาเสื่อ

ตั้งอยู่ในเขตตำบลหมอกจำแป่ ห่างจากตัวเมืองแม่ฮ่องสอน ตามเส้นทางสู่อำเภอปาย (เส้นทาง 1095) บริเวณกิโลเมตรที่ 191 แยกไปตามทางขึ้นสู่พระตำหนักปางตองอยู่ห่างจากถนนประมาณ 100 เมตร รวมระยะทางประมาณ 26 กิโลเมตร น้ำตกแห่งนี้ไหลลงมาจากน้ำตกแม่สะงา ในพม่า เป็นน้ำตกขนาดกลางสูงประมาณ 10 เมตร กว้าง 15 เมตร ช่วงฤดูฝนสายน้ำจะตกลงมาเต็มหน้าผาหินกว้างลักษณะคล้ายเสื้อปลาด มีน้ำตลอดปีช่วงที่เหมาะสมจะไปท่องเที่ยวคือเดือนกรกฎาคม-กันยายน

พระตำหนักปางตอง

อยู่ในเขตตำบลหมอกจำแป่ สามารถเดินทางไปได้โดยใช้เส้นทางเดียวกับทางเข้าน้ำตกผาเสื่อต่อไปอีกประมาณ 5 กิโลเมตร (ถนนห้วยขา-บ้านป่าแป๋) ตัวเรือนประทับแรมตั้งอยู่บนยอดเขาสูงที่บ้านปางตอง ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงปางตอง เปิดให้เข้าชมทุกวัน ตั้งแต่เวลา 08.30-16.30 น.

หมู่บ้านรักไท (แม่ออ)

ตั้งอยู่ ต.หมอกจำแป่ ห่างจากตัวเมืองแม่ฮ่องสอนประมาณ 44 กิโลเมตร ผ่านน้ำตกผาเสื่อขึ้นเขาเป็นทางลาดยาง บ้านรักไทหรือบ้านแม่ออเป็นหมู่บ้านสุดท้ายก่อนถึงชายแดนไทย-พม่า ประชากรในหมู่บ้านส่วนใหญ่อพยพหนีภัยมาจากทางตอนใต้ของจีนในช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ บริเวณหมู่บ้านมีทะเลสาบสวยงาม นักท่องเที่ยวสามารถเที่ยวชมวิถีชีวิตวัฒนธรรมจีนฮ่อซึ่งยังคงสืบทอดประเพณีไว้หลายอย่างทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน ลักษณะบ้านบางส่วนเป็นบ้านแบบเก่าทำจากดินเหนียวผสมฟางข้าว รวมทั้งอาหารตำรับจีนตอนใต้แถบมณฑลยูนนาน นอกจากนี้ยังสามารถชมชาเล็ครจากชาพันธุ์ดีซึ่งมีจำหน่ายในหมู่บ้าน

3.กิจกรรม งานประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น

งานเมืองสามหมอก

จัดขึ้นทุกปีประมาณต้นเดือนกุมภาพันธ์ มีการออกร้านจากหน่วยงานราชการ เอกชน และองค์กรต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ผลงานของแต่ละหน่วยงานรวมทั้งการแสดงมหรสพรื่นเริง เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับความเพลิดเพลินกับกิจกรรมต่างๆในงาน หลังจากที่ได้ตระการตากับการทำงานมาตลอดปี นอกจากนี้ ในงานยังจัดให้มีการแสดงของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเพื่อให้งานมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

งานประเพณีปอยส่างลอง(ประเพณีบวชลูกแก้ว)

หรืองานบวชลูกแก้ว ตามแบบฉบับของชาวไทยใหญ่ ซึ่งถือว่าการบรรพชาสามเณรได้กุลธรรมาภิวาตพระ จึงมักจัดกันอย่างยิ่งใหญ่ ระหว่างเดือนมีนาคม- พฤษภาคม เด็กที่จะบรรพชาเรียกว่า "ส่างลอง" เมื่อกำหนดจัดงานก็จะโกนผมแต่ไม่โกนคิ้ว(พระภิกษุพม่าไม่โกนคิ้ว) แล้วแต่งกายอย่างสวยงามด้วยเครื่องประดับอันมีค่า เช่น สวมสายสร้อย กำไล แหวน และใช้ผ้าโพกศีรษะแบบพม่า สวมถุงเท้ายาว ปล่อยผม ทาแป้งขาว เขียนคิ้วทาปาก แล้วพาไปขี่ม้า ถ้าไม่มีม้าก็จะขี่คอคน ซึ่งเรียกว่า "พี่เลี้ยง" หรือ "ตะแปส่างลอง" แล้วแห่ไปตามถนนสายต่าง ๆ มีกลดทองหรือ "ทองคำ" แบบพม่ากันกันแดด ปัจจุบันประเพณีได้มีการกำหนดรูปแบบให้เป็นการบรรพชาสามเณรแบบสามัคคี คือ จัดให้มีการบรรพชาส่างลองเป็นจำนวนมากในคราวเดียวกันทุกปีในช่วงต้น ๆ เดือนเมษายนของทุกปีทำให้ประเพณีปอยส่างลองจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีความยิ่งใหญ่และงดงามเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว

งานประเพณีสงกรานต์

เป็นงานประเพณีขึ้นปีใหม่ของไทยใหญ่และชาวเหนือ ซึ่งจะมีกิจกรรมต่างๆ ทั้งกิจกรรมทางด้านศาสนาและกิจกรรมการละเล่นต่างๆในช่วงระหว่างวันที่ 12-15 เมษายนของทุกปี มีการจัดกิจกรรมทั้งการละเล่นในท้องถิ่น และกิจกรรมประเพณีต่างเพื่อเป็นจุดดึงดูดการท่องเที่ยว โดยเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

งานประเพณีจองพารา (งานปอยเหลินสิบเอ็ด)

คือประเพณีส่วนหนึ่งในงานเทศกาลออกพรรษา คำว่า "จองพารา" เป็นภาษาไทยใหญ่ แปลว่า "ปราสาทพระ" การบูชาจองพารา คือการสร้างปราสาทเพื่อคอยรับเสด็จพระพุทธเจ้าที่จะเสด็จลงมาจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เทศกาลนี้จัดขึ้นระหว่างวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 หรือในราวเดือนตุลาคม กิจกรรมภายในงานชาวบ้านจะช่วยกันสร้างปราสาทจำลองที่เรียกว่า จองพารา ประดับไว้ตามบริเวณวัดและบ้านเรือนและแห่ขบวนรูปสัตว์ต่างๆเพื่อแสดงความยินดีที่พระพุทธเจ้าเสด็จกลับมา ในวันขึ้น 13 ค่ำ จะมีตลาดนัดออกพรรษาหรือกาตหลู โดยมีการจุดตะเกียงและเทียนในตลาดตั้งแต่กลางคืนจนถึงรุ่งเช้า เพื่อให้ชาวบ้านได้จับจ่ายซื้อของเตรียมงานไฟ สำหรับวันขึ้น 14 ค่ำเป็นวันดา หรือวันจัดเตรียมของที่ใช้ทำบุญออกพรรษา โดยเฉพาะการเตรียมจองพารา เช่น กระดาษเงิน กระดาษทอง และในวันขึ้น 15 ค่ำ อันเป็นวันออกพรรษานั้น ตั้งแต่เช้าตรู่ประชาชนพร้อมใจกันไปทำบุญตามวัด บางวัดจัดให้มีการตักบาตรเทโว ส่วนในตอนเย็นจะนำดอกไม้ธูปเทียนและขนมข้าวต้มไปขอขมาบิดามารดาและญาติผู้ใหญ่

งานประเพณีจองพาราในปัจจุบันเป็นการจัดขบวนแห่จองพาราไปตามถนนสายสำคัญ มีการประกวดจองพารา ในงานประเพณีปอยเหลินสิบเอ็ดของจังหวัด ซึ่งจะจัดกิจกรรมทางศาสนาและการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นเมือง โดยใช้งานประเพณีเข้ามาเป็นจุดดึงดูดการท่องเที่ยวในเมือง

ในช่วงออกพรรษา โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบคือเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน และสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเพณีลอยกระทง

หรืองานเหลินสิบสอง จัดขึ้นในวันเพ็ญเดือนสิบสอง โดยชาวบ้านจะจัดทำกระทงเล็กๆ ไปลอยตามแม่น้ำ มีการประกวดกระทงใหญ่ที่หนองจองคำ ซึ่งเป็นหนองน้ำสาธารณะกลางเมือง มีการแสดงมหรสพรื่นเริง ตามบ้านเรือนจะมีการจุดประทีปโคมไฟสว่างไสว นอกจากนี้ยังมีการลอยกระทงสวรรค์ โดยนำกระทงที่จุดประทีปโคมไฟแล้วผูกติดกับลูกโป่งลอยขึ้นไปในอากาศ พิธีนี้จัดขึ้นที่วัดพระธาตุดอยงอมู นอกจากนี้ยังมีศิลปะที่น่าสนใจของชาวไตคือศิลปะการแสดงและดนตรีซึ่งแตกต่างจากของล้านนา และมักจะนำเข้ามาร่วมในงานบุญงานแห่ต่างๆ อยู่เสมอ อาทิ "ฟ้อนกิ่งกะหล่ำ" ซึ่งได้รับความนิยมที่สุด ผู้แสดงจะใส่ปีกใส่งวงบินร่ายรำ นอกจากนี้ยังมีการฟ้อนตัวสัตว์ต่างๆ ที่มีความเชื่อว่าอาศัยอยู่ที่ป่าหิมพานต์ เช่น ฟ้อนนก ฟ้อนผีเสื้อ ฟ้อนม้า เป็นต้น

งานเทศกาลชิมชาบ้านรักไท

งานเทศกาลชิมชาบ้านรักไท จัดขึ้นในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ บริเวณหมู่บ้านรักไท หมู่ 6 ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง หมู่บ้านรักไทเป็นหมู่บ้านชายแดน อยู่ในความควบคุมของกองทัพบกที่ 3 ราษฎรมีอาชีพปลูกชาเป็นหลักมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางขึ้นไปเที่ยวเป็นจำนวนมาก การจัดงานเทศกาลชิมชาขึ้นเพื่อเป็นการสนับสนุนเกษตรกรผู้ปลูกชาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน ภายในงานมีการชิมารอบหมู่บ้านเที่ยวชมธรรมชาติ ชิมชาชั้นดี ชมการแสดงจากชาวจีนยูนาน และการละเล่นพื้นบ้าน หน่วยงานที่รับผิดชอบคือ สำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอนและองค์การบริหารส่วนตำบลหมอกจำแป่

งานเปิดฤดูกาลท่องเที่ยวเมืองแม่ฮ่องสอนและงานดอกบัวตองบาน

จัดขึ้นประมาณเดือนพฤศจิกายนของทุกปี "ดอกบัวตอง" เป็นดอกไม้ป่าสีเหลืองในจังหวัดแม่ฮ่องสอนจะมีมากที่บริเวณบ้านแม่เหาะ อำเภอแม่สะเรียง และดอยแม่อูคอ อำเภอขุนยวม เมื่อถึงระยะที่ดอกบัวตองบานตามริมเส้นทางตลอดจนภูเขาที่สลับซับซ้อนกันอยู่นั้นจะเป็นสีเหลืองสว่างไสวไปด้วยสีของดอกบัวตองดูงดงามมาก จังหวัดแม่ฮ่องสอนจึงได้จัดงานเทศกาลบัวตองบานขึ้นเพื่อเป็นการชมความงามของธรรมชาติ และชมวัฒนธรรมประเพณีของชาวไต และชาวไทยภูเขา โดยจะจัดที่บริเวณอำเภอขุนยวมในงานมีการละเล่นและมหรสพทั้งของพื้นเมืองและร่วมสมัยมีการประกวดธิดาบัวตอง การแสดงศิลปวัฒนธรรมชาวไทยภูเขา การแสดงสินค้าพื้นเมือง การแข่งขันกีฬาชาวคอย ฯลฯ ตลอดจนนิทรรศการต่าง ๆ และการนำเที่ยวชมดอกบัวตองบนดอยแม่อูคอและถือเป็นการเริ่มฤดูกาลท่องเที่ยวของจังหวัด

4. นักท่องเที่ยว (Tourism)

ผู้เดินทางท่องเที่ยว (Tourists) อันได้แก่ นักท่องเที่ยวโพ้นทะเล (International Tourists) นักท่องเที่ยวภูมิภาค (Regional Tourists) นักท่องเที่ยวประจำชาติ (Domestic Tourists) และ นักท่องเที่ยวประจำถิ่น (Local Tourists)

4.1 แนวโน้มนักท่องเที่ยวของตลาดการท่องเที่ยวภาคเหนือตอนบน

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยทำการสำรวจจัดเก็บ และข้อมูลประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยวโดย TDRI ระหว่างปี 2533-2539 จะเห็นได้ว่า จำนวนนักท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบนเพิ่มสูงขึ้นทุกปีและมีแนวโน้มว่า การขยายตัวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศยังมีอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะภาคเหนือตอนบนกำลังจะพัฒนาเป็นศูนย์กลางของการบริการและการท่องเที่ยวของกลุ่มประเทศในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง นอกจากนี้ ในปี 2541-2542 ประเทศไทยได้จัดให้เป็นปีการท่องเที่ยวไทย "AMAZING THAILAND 1998-1999" ซึ่งมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ขึ้นทั่วประเทศ และการจัดกีฬาเอเชียนเกมส์ ครั้งที่ 13 ซึ่ง ทั้ง 2 กิจกรรมมีส่วนดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น

สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนภาคเหนือตอนบนนั้น จากข้อมูลนักท่องเที่ยวในพื้นที่ 3 จังหวัดตอนบน อันได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย และจังหวัดแม่ฮ่องสอน แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวในแถบอเมริกา และยุโรปมีแนวโน้มลดลง แต่นักท่องเที่ยวแถบเอเชีย อันได้แก่ ญี่ปุ่น มาเลเซีย เกาหลี อินเดีย และโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวกลุ่มชาวจีนที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากภาคเหนือตอนบนของไทยสามารถติดต่อกับมณฑลยูนนาน ซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของจีนได้ทั้งทางน้ำ ทางบก ทางอากาศ

ในส่วนของนักท่องเที่ยวชาวไทยนั้น ตลาดการท่องเที่ยวของภาคเหนือตอนบนมีชาวไทยเป็นหลัก ผลการศึกษาของ เนาวรัตน์ พลาไยน้อยและคณะ (พ.ศ.2538 : 40) พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในประเทศ มีการเดินทางเฉลี่ย 2.73 ครั้ง ครั้งละ 3.78 วัน หรือเฉลี่ยปีละ 7.21 วัน โดยมีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวทั้งหมด 722.20 บาทต่อคน ซึ่งแนวโน้มของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศในเขตภาคเหนือตอนบนนั้น จากตารางที่คาดการณ์ได้ว่าจะมีการเพิ่มจำนวนมากกว่าร้อยละ 7.5 ต่อปี โดยที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น มีอัตราการเพิ่มจำนวนประมาณร้อยละ 9.40 ต่อปี ซึ่ง ถือได้ว่าเป็นอัตราการเพิ่มจำนวนในเกณฑ์ที่สูง (ตาราง 1)

ตารางที่ 1 ปริมาณนักท่องเที่ยวในภาคเหนือปีพ.ศ. 2540-2545

จังหวัด	ปี 2540	ปี 2541	ปี 2542	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545
เชียงใหม่	3,059,841	3,398,527	3,778,848	4,206,219	4,686,775	5,227,473
เชียงราย	1,023,972	1,134,094	1,256,059	1,391,142	1,540,752	1,706,453
แม่ฮ่องสอน	203,827	215,023	178,480	193,697	231,543	209,326
ลำปาง	1,089,154	1,189,665	1,299,451	1,419,370	1,550,354	1,693,427
พะเยา	554,987	591,396	630,193	671,537	715,592	762,540
น่าน	469,289	531,372	601,676	681,290	771,448	873,548
รวม	6,401,070	7,060,077	7,744,707	8,563,255	9,496,464	10,472,767

ที่มา: สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือเขต 1 จ.เชียงใหม่, 2545.

แต่เมื่อเทียบกับจังหวัดในกลุ่มภาคเหนือตอนบนนั้น เมืองแม่ฮ่องสอนจะมีปริมาณนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับกลาง ซึ่งส่วนใหญ่ นั้น นักท่องเที่ยวนิยมไปเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำปางและจังหวัดเชียงราย เนื่องจากมีสถานที่ท่องเที่ยวหลายประเภท กระจายตัวกันอย่างสม่ำเสมอ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ประกอบกับเส้นทางคมนาคมที่สะดวกจึงทำให้สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นยังมีแหล่งบริการนักท่องเที่ยวที่มีความสะดวกสบายมากกว่า จึงทำให้เป็นแรงดึงดูดที่สำคัญให้นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวโดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่สูงกว่าจังหวัดอื่นในภูมิภาคหลายเท่าตัว (ตารางที่2-3)

ตารางที่ 2 ปริมาณนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศในภาคเหนือปีพ.ศ. 2540-2545

จังหวัด	ปี 2540	ปี 2541	ปี 2542	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545
เชียงใหม่	999,359	1,057,148	1,118,279	1,182,945	1,251,350	1,323,711
เชียงราย	263,442	291,520	322,591	356,974	395,021	437,123
แม่ฮ่องสอน	86,059	104,946	101,232	111,025	136,876	131,794
ลำปาง	86,803	94,914	103,782	113,480	124,083	135,678
พะเยา	308	338	371	408	448	493
น่าน	5,101	5,577	6,098	6,667	7,290	7,971
รวม	1,441,072	1,554,443	1,652,353	1,771,499	1,915,068	2,036,770

ที่มา: สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือเขต 1 จ.เชียงใหม่, 2545.

ตารางที่ 3 ปริมาณนักท่องเที่ยวชาวไทยในภาคเหนือปีพ.ศ. 2540-2545

จังหวัด	ปี 2540	ปี 2541	ปี 2542	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545
เชียงใหม่	2,060,482	2,341,379	2,660,569	3,023,274	3,435,425	3,903,762
เชียงราย	760,530	842,574	933,468	1,034,168	1,145,731	1,269,330
แม่ฮ่องสอน	117,768	110,077	77,248	82,672	94,667	77,532
ลำปาง	1,002,351	1,094,751	1,195,669	1,305,890	1,426,271	1,557,749
พะเยา	554,679	591,058	629,822	671,129	715,144	762,047
น่าน	464,188	525,795	595,578	674,623	764,158	865,577
รวม	4,959,998	5,505,634	6,092,354	6,791,756	7,581,396	8,435,997

ที่มา: สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือเขต 1 จ.เชียงใหม่, 2545

จากตารางพบว่า จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงราย ยังเป็นจังหวัดที่มีแนวโน้มของการขยายตัวนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น หากพิจารณานักท่องเที่ยวโดยรวมแล้วจะเห็นได้ว่า จำนวนนักท่องเที่ยวในเมืองแม่ฮ่องสอนมีอัตราคงที่แต่เมื่อพิจารณาถึงระดับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติพบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540-2545 มีแนวโน้มการขยายตัวที่สูงขึ้น

4.2 แนวโน้มตลาดการท่องเที่ยวของเมืองแม่ฮ่องสอน

ก่อนปี พ.ศ.2528 นั้น ไม่ได้มีการเก็บสถิตินักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้เลย ดังนั้น จึงไม่สามารถบ่งชี้ได้ว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวก่อนหน้านี้เป็นอย่างไร หลังจากที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอนตั้งแต่ปีพ.ศ.2525 เป็นต้นมาทำให้จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดท่องเที่ยวจังหวัดใหม่ของภาคเหนือตอนบน และมีแนวโน้มการขยายตัวของนักท่องเที่ยวสูงจังหวัดหนึ่ง

การส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีการดำเนินการอย่างจริงจัง ทั้งในระดับนโยบายของชาติ และของจังหวัดแม่ฮ่องสอนเอง โดยที่ภายในเขตเมืองนั้น เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา สาธารณูปโภค และสิ่งบริการภายในเมืองเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ภายในเขตเมือง เป็นผลให้สามารถเพิ่มนักท่องเที่ยวมากขึ้นอีก

ในปี พ.ศ.2537 มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาแม่ฮ่องสอนมากถึง 171,165 คน (เพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2536 ถึงร้อยละ 5.95) ปี พ.ศ.2539 มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเป็น 190,395 คน และเพิ่มขึ้นเป็น 203,827 คนในปี พ.ศ.2540 จะเห็นได้ว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวในช่วงปี 2537-2540 ประมาณร้อยละ 7.8 ต่อปี TDR ได้คาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในปีพ.ศ. 2540 ไว้ว่า จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในแม่ฮ่องสอน 149,626 คน แต่เมื่อถึงปี พ.ศ.2540 กลับมีนักท่องเที่ยว

มากกว่าที่คาดการณ์ไว้ถึง 54,201 คน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอัตราการเติบโตของแม่ฮ่องสอน สูงกว่าที่คาดการณ์ไว้ ถึงเกือบเท่าตัว

เมื่อพิจารณาถึงจำนวนนักท่องเที่ยวย้อนหลัง 5 ปี คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2541-2545 นั้น ปริมาณนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวแม่ฮ่องสอนรวมแล้วนั้นมีอัตราเพิ่มและลดลงสลับกันไป ปัจจัยที่ทำให้อัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นและลดลง นั้นสาเหตุอาจเกิดจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำของประเทศ ทำให้นักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวชาวไทย มีจำนวนลดลง ซึ่งเดิมนั้นจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศมีจำนวนใกล้เคียงกัน โดยที่นักท่องเที่ยวชาวไทยลดลงจากเดิม ถึง 30,000 คน ขณะที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาตินั้นกลับเพิ่มจำนวนขึ้นเกือบ 30,000 คน แต่จำนวนนักท่องเที่ยวโดยรวมแล้ว ยังมีปริมาณเท่าเดิม คือ ประมาณ 200,000 คน ต่อปี ซึ่งสามารถดูได้จากตาราง 4

ถึงแม้ว่าจำนวนนักท่องเที่ยวจะคงตัวเนื่องจากสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำของประเทศ แต่เมื่อพิจารณาถึงรายได้จากการท่องเที่ยวในปี พ.ศ.2540 มีรายได้ถึง 920 ล้านบาท และในปี พ.ศ.2545 มีรายได้จากการท่องเที่ยวประมาณ 1,083.1 ล้านบาท ซึ่งแม้ว่าจำนวนนักท่องเที่ยวจะเท่าเดิม แต่รายได้จากการท่องเที่ยวกลับเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากได้รายได้จากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่

ตารางที่ 4 จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในแม่ฮ่องสอนปีพ.ศ.2541-2545

รายการข้อมูล	ปี 2541	ปี 2542	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545p
นักท่องเที่ยว	204,734.00	167,541.00	182,175.00	220,285.00	201,832.00
ไทย	104,475.00	72,906.00	77,979.00	90,155.00	73,958.00
ต่างประเทศ	100,259.00	94,635.00	104,196.00	130,130.00	127,874.00
นักทัศนาจร	10,289.00	10,939.00	11,522.00	11,258.00	7,494.00
ไทย	5,602.00	4,342.00	4,693.00	4,512.00	3,574.00
ต่างประเทศ	4,687.00	6,597.00	6,829.00	6,746.00	3,920.00
รวม	215,023.00	178,480.00	193,697.00	231,543.00	209,326.00

ที่มา: สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือเขต 1 จ.เชียงใหม่, 2545

ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ในปีพ.ศ.2544 นั้นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ซึ่งแม้ว่าแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาตินั้นจะกระจายตัวอยู่บริเวณรอบนอกของเมืองแม่ฮ่องสอนก็ตามที่ แต่กลับมีกลุ่มพักค้างคืนเพิ่มมากขึ้น โดยที่มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 23.28 รวมทั้งคนไทยแม้ว่าอัตราการขยายตัวต่ำกว่านักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเพียงเล็กน้อย

หากพิจารณาตามพาหนะเดินทางพบว่าส่วนใหญ่จะเดินทางโดยทางเครื่องบิน เนื่องจากความสะดวกสบายกว่า และ รถยนต์ส่วนบุคคลก็ยังคงเป็นที่นิยมใช้ในการเดินทาง โดยเมื่อพิจารณาถึงค่าใช้จ่ายที่นักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวต่อ 1 วัน พบว่าจะมีการใช้จ่ายเงินประมาณ 1,773 บาท ต่อคนต่อวัน ซึ่งก่อให้เกิดรายได้มากกว่า 966.43 ล้านบาท ต่อปี

โดยสรุปแล้วเนื่องจากสภาวะเศรษฐกิจที่มีความผันผวน ทั้งภายในและภายนอกประเทศ จึงทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวหดตัว ซึ่งแม้ว่าจะมีหลายปัจจัยในการดึงดูดนักท่องเที่ยว แต่ศักยภาพของพื้นที่รวมถึงโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวยังเป็น แรงดึงดูดที่สำคัญให้เกิดการท่องเที่ยวในภูมิภาค และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มีการศึกษาและคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและภาคเหนือตอนบนในเวลา 5 ปี ข้างหน้า พบว่ามีอัตราการขยายตัวมากถึงร้อยละ 9 ต่อปี แม้ว่าจะอยู่ในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 การคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในภาคเหนือ ปีพ.ศ.2546-2550

จังหวัด	ปี 2546	ปี 2547	ปี 2548	ปี 2549	ปี 2550	อัตราการเพิ่มเฉลี่ย
เชียงใหม่	1,400,257	1,481,228	1,566,882	1,657,489	1,753,335	6
เชียงราย	483,713	535,269	592,319	655,450	725,309	11
แม่ฮ่องสอน	147,545	161,415	176,590	193,191	211,353	9
ลำปาง	148,356	162,218	177,193	193,950	212,072	9
พะเยา	541	595	654	718	789	10
น่าน	8,716	9,529	10,420	11,393	12,457	9
รวม	2,189,128	2,350,254	2,524,058	2,712,191	2,915,315	7

ที่มา: สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือเขต 1 จ.เชียงใหม่, 2545.

หมายเหตุ: คาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวจากข้อมูลนักท่องเที่ยวปี 2540-2543

5. ระบบการเดินทาง (Transportation Networks)

ระบบการเดินทาง (Transportation Networks) ซึ่งจะประกอบด้วย โครงข่ายการสัญจร ประเภทของการเดินทาง (Network, Mean of Transportation) สถานีของการขนส่งและการเดินทาง (Modes of transportation) การบริการและความสะดวกในการเดินทาง (Transportation and Services and Facilities) ซึ่งการเดินทางและขนส่งหมายถึง การจัดให้มีการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวด้วยพาหนะประเภทต่างๆ จากภูมิลำเนาไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องการและกลับมาสู่ภูมิลำเนา การขนส่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือการขนส่งทางรถยนต์ การขนส่งทางรถไฟ การขนส่งทางเรือ การขนส่งทางเครื่องบินเมื่อนักท่องเที่ยวตัดสินใจจะไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวใดแล้ว ต้องมีบริการขนส่งนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้น

ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ในเมืองแม่ฮ่องสอนนั้น มีรูปแบบการเดินทางหรือการขนส่ง เพียง 2 ประเภท ดังนี้

5.1 การขนส่งทางรถยนต์

การขนส่งทางรถยนต์ทางบกนั้นจะใช้เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1095 ซึ่งนอกจากจะใช้รถยนต์ส่วนบุคคลแล้วนั้น ยังมีบริการรถโดยสารประจำทางอีก 3 สายดังนี้

-บริษัทขนส่งจำกัด ให้บริการรถโดยสารเส้นทาง แม่ฮ่องสอน-กรุงเทพ ตามเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข108 ใช้เวลาเดินทาง 15 ชั่วโมง

- บริษัทเปรมประชาจำกัด ให้บริการรถโดยสารเส้นทาง แม่ฮ่องสอน-แม่สะเรียง-เชียงใหม่ ตามเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข108 ใช้เวลาเดินทาง 9 ชั่วโมง

- บริษัทเปรมประชาจำกัด ให้บริการรถโดยสารเส้นทาง แม่ฮ่องสอน-ปาย-เชียงใหม่ ตามเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข1095 ใช้เวลาเดินทาง 8 ชั่วโมง

5.2 การขนส่งทางเครื่องบิน

การขนส่งทางอากาศหรือทางเครื่องบินนั้น อยู่ในความรับผิดชอบของกรมการบินพาณิชย์ ผู้เป็นเจ้าของท่าอากาศยานจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยให้บริษัทการบินไทยจำกัด เช่า เพื่อให้บริการการบินเส้นทางบินแม่ฮ่องสอน-เชียงใหม่ ที่ใช้เวลาเดินทาง 25 นาที และเส้นทางบินแม่ฮ่องสอน-เชียงใหม่- กรุงเทพฯ ที่ใช้ระยะเวลาเดินทาง 1.30ชั่วโมง โดยที่อาคารผู้โดยสารของท่าอากาศยานจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้รับการปรับปรุงตามมาตรฐาน iso9002 ในปี พ.ศ.2543 เทียบเท่ากับท่าอากาศยานสากล แห่งอื่นๆ ของประเทศไทย ซึ่งสามารถรองรับผู้โดยสารได้ประมาณ 1,000 คน ต่อวัน

จากการศึกษาถึงพฤติกรรมการเดินทางของนักท่องเที่ยวพบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในเมืองแม่ฮ่องสอนนั้น เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งด้านทรัพยากรด้านธรรมชาติ หรือวัฒนธรรม ซึ่งเมื่อพิจารณาจากการเดินทางของนักท่องเที่ยวว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศนั้น นิยมเดินทางด้วย เครื่องบิน เนื่องจากความสะดวกสบาย รวดเร็วมากลับเป็นการเดินทางโดยรถส่วนตัว ซึ่งจะขับมาจากจังหวัดใกล้เคียง ในส่วนของการเดินทางโดยรถส่วนตัวนั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากนักท่องเที่ยว ต้องการที่จะเดินทางท่องเที่ยวยังจังหวัดใกล้เคียงก่อน

เมื่อพิจารณาจากจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยที่จำแนกตามประเภทของการเดินทางในระยะ 5 ปี ตั้งแต่พ.ศ.2541-2545 (ตาราง6) พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมที่จะเดินทางด้วยรถยนต์เพิ่มมากขึ้น เมื่อเทียบเป็นอัตราส่วน แต่ในทางกลับกันนักท่องเที่ยวชาวไทยกลับมีแนวโน้มการเดินทาง

ด้วยเครื่องบินน้อยลง ส่วนหนึ่งเกิดจากการปรับราคาของราคาตั๋วโดยสารเครื่องบินขึ้นอีกร้อยละ 13 และการยกเลิกเที่ยวบินของบริษัทการบินกรุงเทพ(Bangkok Airways) เส้นทางกรุงเทพ-แม่ฮ่องสอน เหลือเพียงบริษัทการบินไทย ที่ยังให้บริการเส้นทางกรุงเทพ-เชียงใหม่ -แม่ฮ่องสอนจนกระทั่งปี พ.ศ.2545 บริษัทการบินไทยได้ปรับราคาตั๋วโดยสารเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ30 ทำให้นักท่องเที่ยวชาวไทย ใช้บริการด้วยเครื่องบินน้อยลง และหันไปใช้บริการการเดินทางด้วยวิธีอื่นมากขึ้น เนื่องจากเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูงทำให้แนวโน้มของนักท่องเที่ยวชาวไทยมีแนวโน้มลดลง ตารางที่6 จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยจำแนกตามการเดินทาง ปีพ.ศ. 2541-2545

รายการเดินทาง	ปี 2541	ปี 2542	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545
เครื่องบิน	37,468	17,402	24,611	33,151	19,368
รถโดยสารประจำทาง	22,089	19,422	10,669	14,649	24,632
รถส่วนตัว	36,682	18,270	47,392	46,867	33,532
อื่นๆ	1,104	-	-	-	-
รวม	97,343	55,094	82,672	94,667	77,532
เดินทางโดยบริษัททัวร์	12,734	11,764	-	-	-
รวมทั้งหมด	110,077	66,858	82,672	94,667	77,532

ที่มา: สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือเขต 1 จ.เชียงใหม่, 2545.

เมื่อพิจารณาการเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศในระยะ 5 ปี คือตั้งแต่ปี พ.ศ.2541-2545 (ตาราง 7) จะพบว่า ถึงแม้ว่าจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีแนวโน้มสูงขึ้น แต่ รูปแบบการเดินทางจากที่นักท่องเที่ยวต่างชาตินิยมมาท่องเที่ยวกับบริษัททัวร์ กลับหันมาเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัวและ การเดินทางด้วยเครื่องบินมากขึ้น ซึ่งการเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัว เป็นที่นิยมสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ตารางที่ 7 จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจำแนกตามการเดินทางปีพ.ศ. 2541-2545

รายการเดินทาง	ปี 2541	ปี 2542	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545
เครื่องบิน	29,734	32,666	51,370	64,333	27,114
รถโดยสารประจำทาง	18,621	21,086	24,600	27,842	26,438
รถส่วนตัว	30,739	15,820	34,288	44,701	76,938
อื่นๆ	-	-	-	-	1,304
รวม	79,094	69,572	110,258	136,876	131,794
เดินทางโดยบริษัททัวร์	25,852	26,066	-	-	-
รวมทั้งหมด	104,946	95,638	110,258	136,876	131,794

จากการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวร้อยละ 59 นิยมเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัว นอกจากนั้น ร้อยละ 26 นิยมเดินทางด้วยเครื่องบิน เมื่อศึกษาเพิ่มเติมถึงการเดินทางภายในเมืองแล้วยังพบว่า ร้อยละ 65 เดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัว ซึ่งร้อยละ 25 เลือกที่จะเดินทางด้วยรถรับจ้างและรถเหมา เนื่องจากภายในเมืองแม่ฮ่องสอนยังไม่มีระบบขนส่งสาธารณะภายในเมือง นอกจากรถรับจ้าง

สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว (Facilities Utilities)

เป็นการให้ความสะดวกแก่การท่องเที่ยวโดยเฉพาะ ได้แก่ ศูนย์ชุมชนศูนย์กลางการบริการ (City and location) สถานที่พัก (Accommodation) ร้านอาหาร (Food) การพักผ่อนหย่อนใจ (Recreation and Entertainment) ผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ และสินค้าที่ระลึก (Retail Product)

จากการสำรวจเปรียบเทียบกับ จำนวนกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งจังหวัดจะพบว่า ภายในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนนั้นมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการนักท่องเที่ยวถึงร้อยละ 46.12 โดยจะเห็นได้ว่ากลุ่มกิจกรรมที่ให้บริการด้านการท่องเที่ยวด้านพื้นฐาน อันได้แก่ โรงแรม ที่พัก และร้านอาหารนั้นจะกระจายตัวไปทุกอำเภอ แต่ในส่วนของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริการนักท่องเที่ยวอื่นๆนั้น อันได้แก่ กิจกรรมนันทนาการและบริการอื่นๆ กิจกรรมเกี่ยวกับร้านอินเทอร์เน็ต และกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง กิจกรรมประเภทร้านขายของที่ระลึก และกิจกรรมที่เกี่ยวกับตัวแทนธุรกิจท่องเที่ยว ยังกระจุกตัวอยู่ภายในเมืองแม่ฮ่องสอนมากกว่า ที่อื่นๆมากกว่าร้อยละ 65

จากการศึกษาสิ่งบริการการท่องเที่ยวในเมืองแม่ฮ่องสอนนั้น สามารถจำแนกกิจกรรมให้บริการการท่องเที่ยวในเมืองแม่ฮ่องสอนออกเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้ ตารางที่ 8 กลุ่มกิจกรรมที่ให้บริการนักท่องเที่ยวในเมืองแม่ฮ่องสอน

กลุ่มกิจกรรมที่ให้บริการนักท่องเที่ยว	จังหวัดแม่ฮ่องสอน	เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน
1. โรงแรม เกสต์เฮ้าส์ และที่พักแรม	119	47
2. ร้านอาหารและภัตตาคาร	245	108
3. กิจกรรมนันทนาการและบริการอื่นๆ	145	64
4. ร้านอินเทอร์เน็ตและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง	26	13
5. ร้านขายของที่ระลึก	17	12
6. การขนส่งทางบกและตัวแทนธุรกิจการท่องเที่ยว	55	36
รวม	607	280

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานแม่ฮ่องสอน.พ.ศ. 2544 ,และการสำรวจเพิ่มเติม

เมื่อพิจารณาแยกตามประเภทและกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่จำแนกตามกลุ่มของสิ่งบริการ นักท่องเที่ยวตามคำจำกัดความของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พบว่า ในส่วนของศูนย์กลางชุมชนและศูนย์กลางการให้บริการ ส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่ภายในใจกลางเมือง คือบริเวณในส่วนที่เป็นศูนย์กลางเมืองอันได้แก่ ถนนขุนลุมประพาสและถนนสิงหนาทบำรุง ซึ่งจะมีกลุ่มธุรกิจบริการ

นักท่องเที่ยวประเภทต่างๆตั้งอยู่ และกระจายอยู่ตามถนนสายหลักอื่นๆของเมือง นักท่องเที่ยวประเภทเดินทางมาเอง จะเข้ามาใช้บริการเกือบทุกประเภท นักท่องเที่ยวชาวต่างชาตินั้นจะใช้บริการกิจกรรมในส่วนของร้านอาหารและกิจกรรมนันทนาการรวมถึงกิจกรรมทางด้านอินเทอร์เนต และการเช่ารถ ซึ่งในส่วนของนักท่องเที่ยวชาวไทยนั้น นิยมเดินทางด้วยรถส่วนตัวและไม่นิยมกิจกรรมนันทนาการอื่นๆ นอกจากการซื้อของที่ระลึก

สถานที่พักแรม

สถานที่พัก อันได้แก่โรงแรม เกสต์เฮ้าส์ และรีสอร์ทนั้นมีจำนวนที่พักทั้งจังหวัด ถึง 119 มีจำนวนห้องพักมากถึง 1021 ห้อง มีอัตราการเข้าพักแรมเฉลี่ยทั้งปีร้อยละ37.78 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย,2545) ขยายตัวเพิ่มจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 6.88 โดยนักท่องเที่ยวแต่ละคนมีวันพักในสถานที่พักแรมเฉลี่ย1.37 วัน ส่วนในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนนั้นมีเพียง 47แห่งซึ่งคิดเป็นร้อยละ39.49 ของจำนวนที่พักทั้งหมดในจังหวัด ซึ่งสามารถแยกตามตารางที่ 9

จากการศึกษาพบว่า ประเภทของที่พักนั้นจะแยกออกเป็นโรงแรมประเภทต่างๆ ซึ่งประเภทของโรงแรมในเมืองแม่ฮ่องสอนสามารถแยกออกมาได้เป็น 3 ประเภทคือขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก ซึ่งหากแบ่งประเภทโรงแรมที่แบ่งตามขนาดจำนวนห้องพัก อ้างอิงจากองค์การท่องเที่ยวโลกแล้วนั้น โรงแรมขนาดใหญ่เมืองแม่ฮ่องสอนจะเทียบเท่าโรงแรมขนาดเล็กเมื่อเทียบตามจำนวนห้องพัก (จำนวนห้องพัก101-200 ห้อง) และ โรงแรมขนาดกลางและโรงแรมขนาดเล็ก จะเทียบเท่าโรงแรมขนาดเล็กมาก(มีจำนวนห้องพักน้อยกว่า100 ห้อง) ส่วนที่เหลือจะเป็น เกสต์เฮ้าส์ และ รีสอร์ท ที่มีการจำแนกจำนวนห้องพักไว้ ส่วนที่พักประเภทอื่นๆ อันได้แก่ ที่พักในอุทยานแห่งชาติ และในส่วนของที่พักประเภทบ้านภูตานั้น ไม่สามารถจำแนกจำนวนห้องพักได้

เมื่อพิจารณาตามราคาห้องพักพบว่าราคาห้องพักของโรงแรมขนาดใหญ่ นั้น จะมีราคาห้องพักตั้งแต่ 1,600บาท -3,500 บาท ส่วนโรงแรมขนาดกลางนั้น มีราคาห้องพักตั้งแต่ 950บาท ถึง 4,300 บาท

ส่วนโรงแรมขนาดเล็กนั้นจะมีราคาห้องพักต่ำสุด 150บาท-1,800 บาท ส่วนราคาเกสต์เฮ้าส์ มีราคาห้องพักตั้งแต่ 100 -1,000 บาท ส่วนราคารีสอร์ทนั้น มีตั้งแต่250 – 5000 บาท ซึ่งถือว่าเป็นห้องพักที่ราคาสูงกว่า จังหวัดอื่นๆ แต่นักท่องเที่ยวก็ไม่ถือว่า ถูกเขาเปรียบ เนื่องจากสภาพของห้องพักและการบริการที่ได้มาตรฐานทำให้ นักท่องเที่ยวพึงพอใจกับราคาห้องพัก

ตารางที่ 9 ประเภทของที่พักในเมืองแม่ฮ่องสอน

ประเภทของที่พัก	จำนวน	จำนวนห้องพัก	ราคา(บาท)
โรงแรมขนาดใหญ่(ห้องพัก 100 ห้องขึ้นไป)	2	118	1,600-3,500
โรงแรมขนาดกลาง(ห้องพัก 50-100ห้อง)	1	69	950-4,300
โรงแรมขนาดเล็ก (ห้องพักน้อยกว่า 50 ห้อง)	7	177	150-1,800
เกสต์เฮาส์	25	212	100-1,000
รีสอร์ท	12	338	250-5,000
รวม	47	914	

ที่มา:จากการศึกษา

ตารางที่ 10 จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยจำแนกประเภทที่พักปีพ.ศ.2541-2545

ประเภทที่พัก	ปี 2541	ปี 2542	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545p
โรงแรม	62,885	32,048	43,601	65,481	53,462
เกสเฮาส์	4,822	4,940	10,599	6,081	3,110
บังกะโล/รีสอร์ท	5,024	6,498	6,057	2,773	1,750
บ้านญาติบ้านเพื่อน	24,858	10,608	16,598	14,879	13,964
ที่พักในอุทยาน	4,111	5,768	746	706	1,672
บ้านพักรับรอง	2,775	2,928	378	235	-
อื่นๆ	-	-	-	-	-
รวม	104,475	62,790	77,979	90,155	73,958

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานแม่ฮ่องสอน, 2545

จากตาราง 10แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ชาวไทยจะนิยมนักในโรงแรมและบ้านญาติที่น้องหรือคนรู้จักในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกันคือร้อยละ40และร้อยละ38 ตามลำดับ และเมื่อศึกษาถึงราคาที่พักนั้นส่วนใหญ่ถึงร้อยละ65 เลือกที่พักในราคาไม่สูงมาก คือมีราคาอยู่ระหว่าง201-500 บาทอันดับรองลงไปร้อยละ 14 เลือกที่จะพักในราคา1,000-2,000บาท เนื่องจากให้ความเห็นว่าห้องพักราคาถูกสภาพห้องพักจะทรุดโทรมและมีกลิ่นอับ ส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติจะนิยมพักแรมในโรงแรมที่มีความสะอาดสวยงามมากขึ้น และส่วนหนึ่งเกิดจากการบริษัทนำเที่ยวที่นิยมเลือกที่พักให้นักท่องเที่ยวที่เลือกการท่องเที่ยวกับบริษัทนำเที่ยวต่างๆ (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจำแนกตามประเภทที่พักปี 2541-2545

ประเภทที่พัก	ปี 2541	ปี 2542	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545p
โรงแรม	59,584	56,658	74,305	97,188	104,440
เกสเฮ้าส์	26,720	18,222	18,272	27,258	18,546
บังกะโล/รีสอร์ท	12,160	13,720	7,179	4,083	3,012
บ้านญาติ/บ้านเพื่อน	904	632	4,035	1,510	1,876
ที่พักในอุทยาน	632	1,324	0	0	0
บ้านพักรับรอง	259	198	405	91	0
อื่นๆ	0	0	0	0	0
รวม	100,259	90,754	104,196	130,130	127,874

ที่มา :การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานแม่ฮ่องสอน, 2545.

ร้านอาหาร-ภัตตาคาร และสถานพักผ่อนหย่อนใจ

ร้านอาหารภายในเมืองแม่ฮ่องสอนนั้นมีจำนวนทั้งสิ้น 108 แห่ง คิดเป็น ร้อยละ 44.08 ของจำนวนร้านอาหารในจังหวัดแม่ฮ่องสอนส่วนใหญ่จะกระจายอยู่ทั้งในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน และบริเวณถนนสายบ้านใหม่-ศาลากลางจังหวัด อาจจะจำแนกได้เป็นประเภทดังนี้

1. ร้านอาหารที่เกิดขึ้นพร้อมกับโรงแรม รีสอร์ท และ เกสเฮ้าส์ ซึ่งจะมีอยู่ควบคู่กันเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการมากกว่าจะให้บริการทั่วไป ซึ่งสามารถให้บริการอาหารหลายประเภททั้งอาหารฝรั่ง จีน หรืออาหารไทย มีจำนวน 47 แห่ง

2. ร้านอาหารและภัตตาคารที่เปิดให้บริการทั่วไปโดยไม่เจาะจงกลุ่มนักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว โดยที่จะให้บริการอาหารหลายประเภท ซึ่งส่วนใหญ่จะให้บริการอาหารไทย แต่สามารถเลือกลำหัดประเภทอื่นๆได้ จำนวน 61 แห่ง

จากการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวร้อยละ 57 นิยมรับประทานอาหารที่ตลาดเช้า(ตลาดเทศบาล) และตลาดใต้รุ่ง โดยให้ความเห็นว่ามีความคุ้มค่าและสามารถเลือกอาหารได้มาก นอกจากนั้นยังสะดวกกว่า

สถานบันเทิงหรือสถานบริการนันทนาการ

สถานบันเทิงหรือสถานบริการนันทนาการในเมืองแม่ฮ่องสอนนั้น มีจำนวนทั้งสิ้น 64 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 44.13 ของจำนวนสถานบันเทิงทั้งหมดในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งส่วนใหญ่จะกระจายตัวอยู่บริเวณเชิงดอยกองมู บริเวณถนนมรรคสันติและบริเวณกลางเมืองบริเวณถนนหุยมะพาสะ ทั้งสาย สถานบันเทิงในเมืองแม่ฮ่องสอนนั้น จำแนกออกเป็นประเภทได้ดังนี้

1.สถานบันเทิงประเภท ผับ เชน คาเฟ่ และ คาราโอเกะคือเป็นสถานที่ให้บริการนักท่องเที่ยวด้วยวงดนตรีและ เครื่องดื่มประเภทแอลกอฮอล์ มีจำนวน 12 แห่ง

2.สถานบริการนันทนาการอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะสถานบริการนักท่องเที่ยว ในลักษณะจำหน่ายเครื่องดื่มประเภทแอลกอฮอล์ และอาหาร จำนวน 48 แห่ง

ร้านอินเทอร์เน็ตและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

กิจกรรมที่ให้บริการนักท่องเที่ยวอีกประเภทที่เริ่มแพร่หลายคือกิจกรรมประเภทร้านอินเทอร์เน็ต หรือ ร้านที่ให้บริการประเภทจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E Mail) ที่เพิ่งเปิดให้บริการในปีพ.ศ. 2543 และได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ซึ่ง จากร้านให้บริการอินเทอร์เน็ต เพียง 1 ร้าน คือ ร้านแม่ฮ่องสอนคอมพิวเตอร์ มีเพิ่มมากขึ้นภายใน 2 ปี จนปัจจุบัน มีทั้งสิ้น 13 ร้านคิดเป็นอัตราส่วน ร้อยละ 50 ของร้านที่ให้บริการทั้งหมดภายในจังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่บริเวณ รอบ ศูนย์กลางเมืองบริเวณสี่แยกถนนสิงหนาทบำรุงติดกับถนนขุนหลุมประชาส

ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก

ร้านขายของที่ระลึกนั้นเกือบทั้งหมดตั้งอยู่บริเวณ ถนน สิงหนาทบำรุงติดกับถนนขุนหลุมประชาสในบริเวณใจกลางเมืองแม่ฮ่องสอน และบริเวณตลาดเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน(ตลาดสายหยุด) มีจำนวนทั้งสิ้น 12 ร้าน ส่วนใหญ่จะขายสินค้าประเภทสินค้าพื้นเมือง เช่น น้ำผึ้ง น้ำมันงา ขนมประเภทต่างๆ สินค้าประเภทไม้แกะสลัก และ เครื่องเงิน รวมถึง สินค้าประเภทผ้าทอต่างๆ

บริษัทนำเที่ยว

บริษัทที่ให้บริการนำเที่ยวนำเที่ยวมีหลายประเภท ซึ่งในที่นี้ รวมบริษัทที่ให้บริการเช่ารถด้วยเนื่องจากบริการเช่ารถส่วนใหญ่จะให้บริการนักท่องเที่ยวด้านการนำเที่ยวด้วย ซึ่งในเมืองแม่ฮ่องสอนนั้นมีบริษัทนำเที่ยว 36 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 65.45 ของจำนวนบริษัทนำเที่ยวทั้งหมด โดยที่สามารถจำแนกประเภทของบริษัทนำเที่ยวได้เป็นประเภทดังนี้

1.บริษัทนำเที่ยว ซึ่งเป็นบริษัทที่ได้รับการจดทะเบียนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จะเป็นบริษัท ที่ให้บริการนำเที่ยว ประเภทการท่องเที่ยวธรรมชาติและนิเวศน์ ซึ่งได้แก่ ทิวไร่ป่า เดินป่า แคมป์ปิ้ง ทิวไร่ช้าง ล่องแพยาง ล่องแพไม้ไผ่ การพาชมกระแสน้ำคองยาว และ การเที่ยวชมเมืองจำนวน 27 แห่ง

2.บริษัทเช่ารถและการขนส่ง ส่วนใหญ่จะเป็นบริษัทที่ให้บริการด้านรถเช่าและมีการให้บริการด้านการนำเที่ยวร่วมด้วย จำนวน 9 แห่ง

สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวโดยอ้อม

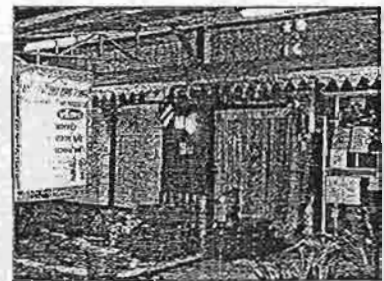
เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในประเทศแล้ว แม้จะไม่มีนักท่องเที่ยว
รัฐบาลก็ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้แก่ประชาชนของตน ส่วนการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว
ถือเป็นผลพลอยได้ ประกอบด้วยกัน 3 อย่าง คือ

สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวก
ที่จำเป็นต่อการยังชีพของประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวกสบายในความ
เป็นอยู่ และส่งผลเป็นผลประโยชน์แก่นักท่องเที่ยวด้วย ได้แก่ การสื่อสาร การไฟฟ้า การประปา การ
คมนาคม การสุขภาพ การศึกษา การสาธารณสุข

สิ่งอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัย เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่
รัฐบาลให้ความปลอดภัยทั้งร่างกาย ทรัพย์สินและการเดินทางประชาชนและนักท่องเที่ยว ด้วยการ
ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและความเดือดร้อนต่างๆที่จะเกิดขึ้น เช่น การโจรกรรม ปล้นจี้
ชิงทรัพย์ การก่อความไม่สงบ และความปลอดภัยจากบริการท่องเที่ยว

สิ่งอำนวยความสะดวกด้านอื่นๆ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่เสริมหรือ
สนับสนุนเพิ่มความสะดวกสบายให้นักท่องเที่ยว เช่น การบริการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ
การบริการเสริมความงามและงานบริการอื่นๆ

จากการศึกษาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวทางอ้อม
ในเมืองแม่ฮ่องสอน จะเห็นได้ว่าภายในเขตเทศบาลมีสิ่งอำนวยความสะดวก
ทางการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวครบทุกด้าน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงผลของการ
พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆของเมืองที่ดี(ตาราง12)และจากผล

การศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่พึงพอใจกับการบริการสาธารณะ
ในเมืองทั้งด้านการสื่อสาร ไฟฟ้าประปา การสาธารณสุข ซึ่งมีโรงพยาบาลขนาดใหญ่ให้บริการทั้ง
ประชาชนและนักท่องเที่ยวในเมือง ส่วนการเดินทางนั้นจะมีปัญหาในเรื่องรถโดยสารประจำทาง
ภายในเมืองและ รถบริการสาธารณะที่มีให้บริการน้อย นอกจากนั้นในส่วน of สิ่งอำนวยความสะดวก
แก่นักท่องเที่ยวบางอย่างเช่น ร้านจักรรีด ตู้โทรศัพท์ ป้ายบอกทางสถานที่ท่องเที่ยว แผนที่
แสดงสถานที่ท่องเที่ยว ไฟส่องสว่างริมถนน ที่พักริมทาง ควรมีการปรับปรุงมากกว่านี้ เนื่องจาก
ภายในเมืองยังมี สิ่งอำนวยความสะดวกประเภทดังกล่าวน้อยเกินไป แม้ว่าส่วนใหญ่จะเห็นว่า
บริการสาธารณูปโภคในเมืองยังควรต้องมีการปรับปรุง แต่จากการศึกษาพบว่ามีเพียงหลักกับความ
ต้องการของประชาชนในเมืองและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการ (ตาราง12)

ตารางที่ 12 ประเภทของสิ่งอำนวยความสะดวกทางอ้อมในเมืองแม่ฮ่องสอน

ประเภทของสิ่งอำนวยความสะดวกทางอ้อม	จำนวนและการให้บริการ
1. ด้านสาธารณูปโภค - การไฟฟ้า (สำนักงานไฟฟ้าส่วนภูมิภาค) - การประปา (สำนักงานประปาส่วนภูมิภาค) - การสื่อสาร (สำนักงานไปรษณีย์แม่ฮ่องสอน) - การคมนาคม (สำนักงานสื่อสารจังหวัด)	- ให้บริการไฟฟ้า ทั้งเขตเทศบาลและต.ปางหมู - ให้บริการประปา ทั้งเขตเทศบาลและต.ปางหมู - ให้บริการทั้งเขตเทศบาลและต.ปางหมู - ให้บริการโทรศัพท์ทั้งเขตเทศบาลและต.ปางหมู
2. ด้านสุขภาพอนามัย - โรงพยาบาลศรีสังวาลย์ (โรงพยาบาลขนาด 150 เตียง)	- ให้บริการรักษาผู้ป่วยทั้งจังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. ด้านการเงินและธนาคาร - ธนาคารพาณิชย์ที่รับแลกเปลี่ยนเงินต่างประเทศ 5 แห่ง - ธนาคารพาณิชย์ ที่ไม่มีบริการรับแลกเปลี่ยนเงิน 2 แห่ง	- ให้บริการด้านการเงินและการรับแลกเปลี่ยนเงินตรา ให้บริการด้านการเงิน
4. ด้านความปลอดภัย - สำนักงานตำรวจ.เมืองแม่ฮ่องสอน - สำนักงานตำรวจท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน	- อำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัยในเมือง - อำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว

ที่มา: จากการศึกษา

การติดต่อให้ข้อมูลข่าวสาร (Information)

การติดต่อให้ข้อมูลข่าวสาร (Information) อันประกอบด้วย การส่งเสริม (promotion) การที่จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่นั่นจะต้องมีการตลาดท่องเที่ยวชักนำให้เข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งการตลาดท่องเที่ยว หมายถึงความพยายามที่จะทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของตน แล้วให้สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่นั่น โดยการตลาดท่องเที่ยวอาจทำได้ 2 วิธี คือ

1. การให้บริการข้อมูลข่าวสารท่องเที่ยว การให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่างๆทางการท่องเที่ยว เช่นทรัพยากรท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และบริการท่องเที่ยว เป็นต้น

2. การโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว การสื่อสารข้อมูลข่าวสารท่องเที่ยวไปยังนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายโดยผ่านสื่อต่างๆ เช่นโทรทัศน์ วิทยุ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ จดหมาย เป็นต้น เพื่อเชิญชวน กระตุ้น เร่งเร้าให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวของตนซึ่งในการให้ข้อมูลข่าวสารนั้นส่วนใหญ่จะเกิดจากหน่วยงานของรัฐบาล เป็นส่วน

ใหญ่ไม่ว่าจะเป็นสำนักงานจังหวัดหรือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นผู้ส่งเสริม และสนับสนุน ภาคเอกชนให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นรูปธรรมตั้งแต่ปีพ.ศ.2525 เป็นต้นมา

การส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอนในระยะแรกเริ่มขึ้นจากการดำเนินการของ ภาคราชการ ตั้งแต่ปีพ.ศ.2525 เป็นต้นมา แต่กิจกรรมการท่องเที่ยวได้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมนั้น เกิดภายหลังปีพ.ศ.2530 ทั้งนี้โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเอกชนในการช่วยประชาสัมพันธ์ และจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อชักชวนนักท่องเที่ยวได้มาเยี่ยมเยือนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ต่อมารัฐบาลได้ เห็นความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยการพัฒนาสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ให้มีความพร้อมเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ขณะเดียวกัน หน่วยธุรกิจเอกชนจากภายนอกก็ได้เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาคจังหวัดด้วยการเข้ามาลงทุนทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ร้านอาหาร บริษัทนำเที่ยว โดยที่สามารถจำแนกบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวดังนี้

1. บทบาทการส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐ

ภายหลังจากที่จังหวัดได้ริเริ่มดำเนินการส่งเสริมการท่องเที่ยวในปีพ.ศ.2525 และได้ กำหนดให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นนโยบายและแผนงานในการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัด หน่วยงานต่างๆ ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ก็ได้เข้ามามีบทบาทในการร่วมจัดกิจกรรมสำคัญของ จังหวัดมากขึ้น

นอกจากนี้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525 -2529) ได้ กำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นนโยบายสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมของจังหวัด โดยกำหนดแนวทางการพัฒนาต่างๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมกิจกรรม การท่องเที่ยวและกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาด้านต่างๆ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการส่งเสริม กิจกรรมการท่องเที่ยวและกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาให้จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญของภาคเหนือตอนบน โดยเน้นการพัฒนาความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวและที่พักผ่อน 3 อำเภอ คืออำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอปาย และอำเภอแม่สะเรียง และเพิ่มจำนวนวันที่ นักท่องเที่ยวพักให้เป็นไปอย่างต่ำ 5 วัน โดยมีเป้าหมายที่นักท่องเที่ยวไทยจากกรุงเทพ เชียงใหม่ และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศขึ้นขอรับการท่องเที่ยวแบบผจญภัยในป่า

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น

1. การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน

- การคมนาคมทางบก โดยจะทำการขยายถนน เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการเดินทาง เพิ่มขึ้น

- การคมนาคมทางอากาศ จะเพิ่มเที่ยวบินและเน้นให้มีความปลอดภัยมากขึ้น

- พัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา การบำบัดน้ำเสีย
ขยะ

- การวางผังเมือง
- การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ (โบราณสถาน)
- การพัฒนาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- การส่งเสริมและพัฒนาด้านการตลาด
- การพัฒนาด้านบริการและความปลอดภัย

2. บทบาทการส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาคเอกชน

บทบาทของภาคเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ในระยะแรกของการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน ธุรกิจเอกชนที่มีส่วนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว คือบริษัทนำเที่ยวต่างๆ ในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันองค์กรเอกชนที่เข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญคือหอการค้าจังหวัดแม่ฮ่องสอนและชมรมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นองค์กรที่มีบทบาทในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณี และจัดกิจกรรมอื่นๆ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน การสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณี และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดการวางแผนการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด

กิจกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีการขยายตัวหลังจากมีการพัฒนาระบบการบริการการท่องเที่ยว ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวเหล่านี้ธุรกิจเอกชนทั้งภายในและภายนอกจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการทั้งสิ้นโดยเฉพาะกิจการขนาดใหญ่จะเป็นภาคเอกชนภายนอกจังหวัด

โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเมืองแม่ฮ่องสอน

โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองนั้นเกิดขึ้นตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งในส่วนของ มีแผนงานโครงการพัฒนาการท่องเที่ยว จากหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอนโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยศูนย์ประสานการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งสามารถแบ่งช่วงในการพัฒนาการท่องเที่ยวออกเป็นช่วง ได้ดังนี้

• ยุคแรกพัฒนาเมือง (ก่อนปี พ.ศ.2525)

ก่อนปีพ.ศ. 2525 นั้น โครงการพัฒนาเมืองเพื่อการท่องเที่ยวนั้น ไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่าเกิดขึ้นเพราะการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากการพัฒนาส่วนใหญ่จะเป็นการพัฒนา

ระบบโครงสร้างพื้นฐานของเมือง(Infrastructure) ตามแผนและนโยบายต่างๆ อันได้แก่พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน และแผนพัฒนาเทศบาล ซึ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในเมืองและระหว่างเมือง ทางด้านการคมนาคมขนส่งและระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการต่างๆ ซึ่งโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองจะรวมอยู่กับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเมือง ซึ่งสามารถแสดงออกมาได้ดังนี้

1.การพัฒนากระบวนโครงข่ายคมนาคมในเมือง

- การสร้างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข108 (พ.ศ.2508) ที่ตัดจากอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ เข้าสู่อำเภอแม่สะเรียง อ.ขุนยวม และอ.เมืองแม่ฮ่องสอน ระยะยาวถึง 350 กิโลเมตร

- การสร้างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข1095 (พ.ศ.2522) ที่ตัดจากแม่ฮ่องสอน สู่อ.ปาย และเข้าสู่จังหวัดเชียงใหม่

- การปรับปรุงสนามบินแม่ฮ่องสอนพ.ศ.2490 เพื่อใช้งานด้านขนส่ง

- การปรับปรุงสนามบินแม่ฮ่องสอนพ.ศ.2512 โดยทำทางวิ่งด้วยการลาดยางแอสฟัลท์ (ยางมะตอย) ติดคอนกรีตแทนดินลูกรังเดิม เพิ่มความยาวเป็น 1,315 เมตร กว้าง 30 เมตร ขยายไหล่ทางวิ่งออกด้านละ 8 เมตร ทำให้เครื่องบินขนาดกลางสามารถขึ้นลงได้สะดวกยิ่งขึ้น

2.การพัฒนากระบวนสาธารณูปโภคภายในเมือง

การพัฒนากระบวนสาธารณูปโภคในเมืองนั้นเป็นการพัฒนากระบวนบริการขั้นพื้นฐานในเมือง ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ได้แก่การให้บริการไฟฟ้า และการประปาในเมือง

• ยุคพัฒนาการท่องเที่ยวเมือง (พ.ศ.2525-2539)

ในช่วงปีพ.ศ.2525-2541 จะเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวไปที่การพัฒนาทางด้านองค์ประกอบและการจัดการท่องเที่ยว ทั้งด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว และการเปิดตลาดการท่องเที่ยวใหม่ๆ โดยที่จะเน้นไปที่การให้บริการของบริษัททัวร์ รูปแบบการท่องเที่ยว และการพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ท่องเที่ยว โดยที่ส่วนใหญ่เป็นการปรับปรุงศักยภาพเพื่อการรองรับการท่องเที่ยวในเมือง

1.การปรับปรุงและพัฒนากระบวนโครงข่ายคมนาคม

- ขยายผิวจราจรเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข108ให้กว้าง 16 เมตรพร้อมไหล่ทาง
- เชื่อมเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข1095 เข้ากับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข108
- ขยายทางวิ่งทางทิศตะวันออกไปอีก 374 เมตร ทำให้สนามบินแม่ฮ่องสอนสมบูรณ์แบบมาตรฐาน

2. การปรับปรุงและพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของเมือง

- ระบบไฟฟ้า-ประปา ได้ให้บริการประชาชนภายในเขตเทศบาล และขยายพื้นที่ให้บริการไปยัง หมู่บ้านท่าโป่งแดง นามะปิ่น ชานเมือง และบ้านใหม่ของต.ปางหมู รองรับการให้บริการถึง 3224 ครัวเรือนซึ่งปัจจุบันครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ 66 ของเมือง

- ระบบการสื่อสาร การให้บริการโทรศัพท์ซึ่งให้บริการโดย องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย สาขาแม่ฮ่องสอน และบริษัท ทีทีแอลที จำกัด เพื่อให้บริการแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยวภายในเมือง โดยเฉพาะการให้บริการโทรศัพท์สาธารณะจำนวน 132 เลขหมายภายในเมืองแม่ฮ่องสอน

- การรักษาพยาบาล มีการปรับปรุง ขยายและสร้างอาคารผู้ป่วยนอก ของโรงพยาบาลศรีสังวาลย์ จากเดิม เป็น 150 เตียงเพื่อให้บริการรักษาประชาชนและนักท่องเที่ยว ได้มากขึ้น

3. โครงการปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวในเขตเทศบาล

- การปรับปรุงภูมิทัศน์วัดพระธาตุดอยกองมู

- การปรับปรุงภูมิทัศน์วัดจองคำ-จองกลาง และหนองจองคำ

- การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการท่องเที่ยว

• ช่วงปัจจุบัน (พ.ศ. 2540 ถึงพ.ศ. 2545)

จากการศึกษาในช่วงปีพ.ศ. 2541 จนถึงช่วงปัจจุบัน ตามแผนพัฒนาเมืองแม่ฮ่องสอนของเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2540-2544) มีโครงการพัฒนาเมืองที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่สามารถเห็นเป็นรูปธรรมมากที่สุด ซึ่งโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองนั้นจะเน้นไปยังการพัฒนา สาธารณูปโภคและ สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา นอกจากนั้นตามแผนพัฒนาเมืองแม่ฮ่องสอนของเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนระยะ 5 ปีต่อไป (พ.ศ. 2545-2549) มีโครงการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวดังนี้

1. การปรับปรุงและพัฒนาระบบโครงข่ายคมนาคม

- ขยายเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 ให้มีผิวจราจรกว้าง 16 เมตรพร้อมไหล่ทาง

- สร้างถนนสัมพันธ์เจริญเมือง-ข5 ถนนรุ่งเรืองการค้า-ข6 และถนนนาวาศสาร -ค2 โดยเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนเพื่อช่วยให้การคมนาคมภายในเมืองคล่องตัวขึ้น

- การปรับปรุงและก่อสร้างอาคารที่พักผู้โดยสารรวมถึงการปรับปรุงระบบการบิน ของท่าอากาศยานแม่ฮ่องสอน

- โครงการก่อสร้างสถานีขนส่งผู้โดยสาร

2. การปรับปรุงและพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของเมือง

ส่วนใหญ่เป็นโครงการปรับปรุงคุณภาพ และเขตการให้บริการของระบบสาธารณูปโภคภายในเมืองให้มีคุณภาพมากขึ้น

- การขยายเขตบริการไฟฟ้าและประปาให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ในเขตเทศบาลเมือง

แม่ฮ่องสอน และบริเวณใกล้เคียง

- โครงการสร้างท่อระบายน้ำเสียและบำบัดน้ำเสีย

3.โครงการปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวในเขตเทศบาล

- โครงการสวนสุขภาพในบริเวณพื้นที่สาธารณะ ช่วงสะพาน ถ.ฝั่งเมืองสาย ข6

- โครงการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะประโยชน์ในเขตเมืองให้เป็นสวนสาธารณะ ซึ่งปรับปรุงพื้นที่บ้านพักข้าราชการช่วงอนุสาวรีย์พญาสิงหนาทราชาเป็นสวนสาธารณะให้ประชาชนคนพักผ่อน

- โครงการพัฒนาริมฝั่งน้ำแม่ฮ่องสอน โดยจะจัดที่พักและทางเดินเท้าตลอดริมลำน้ำ

- โครงการสร้างสวนสาธารณะ และพัฒนาภูมิทัศน์หนองจองคำ โดยมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ของพื้นที่และสร้างLandmark ใหม่ของเมือง

- โครงการปรับปรุงทางขึ้นพระธาตุดอยกองมูเดิม(ข้างวัดม่วยต่อ) โดยจะเป็นการปรับปรุงพื้นทางเท้าและบันไดทางขึ้น การปรับปรุงที่พักริมทาง และการสร้างซุ้มประตูทางขึ้น เพื่อให้เห็นเด่นชัดมากขึ้น

- โครงการสร้างทางขึ้นพระธาตุดอยกองมูใหม่ (หลังวัดพระนอน) ซึ่งเดิมทางขึ้นดังกล่าวเป็นทางขึ้นพระธาตุเดิม แต่เมื่อมีการพัฒนาทางขึ้นข้างวัดม่วยต่อ ทำให้ทางขึ้นดังกล่าวรกกร้าง

- โครงการสร้างซุ้มประตูเมืองแม่ฮ่องสอนบริเวณทางเข้าเมืองทั้งสองด้าน โดยจะถอดแบบมาจากหอเจ้าฟ้า บริเวณริมถนนขุนลุมประพาส

- โครงการก่อสร้างอาคารขานกะเล เป็นศูนย์จำหน่ายสินค้าพื้นเมืองของเมืองแม่ฮ่องสอนในที่ดินของเทศบาล ซึ่งทางเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนสร้างขึ้นเพื่อให้เป็นสถานที่จำหน่ายสินค้าพื้นเมืองแทนการขายสินค้าริมถนนขุนลุมประพาส (ตารางที่4.18-4.20)

4.6.2.กิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวในแม่ฮ่องสอน

นอกจากภาครัฐและเอกชนที่เข้ามามีบทบาทในการก่อสร้าง พัฒนาและส่งเสริม ให้เกิดสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว ทั้งด้านการคมนาคมขนส่ง การสื่อสาร ที่พักและสถานบริการอื่นๆแล้วนั้น หน่วยงานท้องถิ่นในเมืองยังพยายามที่จะสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวในเมือง ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะมีจังหวัดแม่ฮ่องสอนโดยสำนักงานจังหวัดและองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นหน่วยงานหลักร่วมกับเทศบาล การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว เป็นผู้จัดกิจกรรมดังกล่าวขึ้นซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นงานประเพณีของชาวไทยใหญ่ในเมือง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.งานเปิดฤดูกาลท่องเที่ยวเมืองแม่ฮ่องสอนและงานดอกบัวตองบาน

เน้นการทำกิจกรรมบนดอยแม่อูคอและการเยี่ยมชมธรรมชาติที่มีความแปลกตา(ดอกบัวตอง) และสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศที่สวยงามเย็นสบาย มีการเชื่อมโยงกิจกรรมภายในเมืองร่วมกับทำกิจกรรมที่วนอุทยานดอยแม่อูคอ หน่วยงานที่รับผิดชอบคือสำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรมป่าไม้ และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่อูคอ

2. งานเมืองสามหมอกและงานกาชาดจังหวัดแม่ฮ่องสอน

เป็นการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่น และการออกร้านของหน่วยงานราชการ หน่วยงานที่รับผิดชอบคือสำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน และสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน

3. งานเทศกาลชิมชาเมืองแม่ฮ่องสอน

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการปลูกชาบนพื้นที่สูงของจังหวัด โดยงานจะมีประเพณีชิมชา และกิจกรรมการละเล่นท้องถิ่น หน่วยงานที่รับผิดชอบคือ สำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอนและองค์การบริหารส่วนตำบลหมอกจำแป้

4. งานประเพณีปอยส่างลองเมืองแม่ฮ่องสอน

มีการกิจกรรมในลักษณะ การบรรพชาสามเณรแบบสามัคคี คือจัดให้มีการบรรพชาส่างลองเป็นจำนวนมากในคราวเดียวกันทุกปีในช่วงต้น เดือนเมษายนของทุกปีเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว หน่วยงานที่รับผิดชอบคือ เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน และสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน5 งานประเพณีสงกรานต์

เป็นงานประเพณีที่ต่อเนื่องจากงานปอยส่างลอง โดยที่เป็นงานประเพณีของชาวไทยใหญ่ และชาวเหนือ มีการจัดกิจกรรมทั้งการละเล่นในท้องถิ่น และกิจกรรมประเพณีต่างเพื่อเป็นจุดดึงดูดการท่องเที่ยว โดยเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6. งานปอยเหลินสิบเอ็ด-งานประเพณีจองพาราเมืองแม่ฮ่องสอน

งานประเพณีจองพาราในปัจจุบันเป็นการจัดขบวนแห่จองพาราไปตามถนนสายสำคัญ มีการประกวดจองพารา ในงานประเพณีปอยเหลินสิบเอ็ดของจังหวัด ซึ่งจะจัดกิจกรรมทางศาสนา และการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นเมือง โดยให้งานประเพณีเข้ามาเป็นจุดดึงดูดการท่องเที่ยวในเมือง ในช่วงออกพรรษา โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบคือเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน และสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน

7.ปอยเหลินสิบสอง

ประเพณีลอยกระทง เป็นอีกประเพณี ที่เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพยายามจัดกิจกรรมดังกล่าวขึ้นมาเพื่อดึงดูดการท่องเที่ยวเหมือนกับจังหวัดอื่นๆในภาค แต่เน้นกิจกรรมแสดงถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อสร้างจุดขาย

แผนภาพที่ 2 แสดงผังโครงการพัฒนาเมืองเพื่อการท่องเที่ยว

ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาเมือง กรณีศึกษา เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน

แผนที่ 4.4 โครงการพัฒนาเมืองเพื่อการท่องเที่ยว

สัญลักษณ์

- โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภายในเมือง (ยุคที่ 1)
- โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภายในเมือง (ยุคที่ 2)
- โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภายในเมือง (ยุคที่ 3)
- โครงการปรับปรุงพื้นที่ท่องเที่ยวในเมือง (ยุคที่ 3)

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

0 2 4 กม.

ที่มา : จากการศึกษา

สรุปรูปแบบและองค์ประกอบการท่องเที่ยวในเมืองแม่ฮ่องสอน

สรุปผลจากการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวภายในเมืองแม่ฮ่องสอนนั้นพบว่ารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม(Cultural Tourism) เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวหลักของเมืองเนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในเมืองแม่ฮ่องสอนส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มของวัดวาอารามที่สำคัญ และสภาพวิถีชีวิตของชาวเมืองที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งนักท่องเที่ยวเลือกที่จะมาท่องเที่ยวมากกว่าร้อยละ 78 ทำให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกลายเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวหลักของเมือง โดยเฉพาะวัดจองคำจองกลางวัดพระธาตุดอยกองมู และตลาดเทศบาล เป็นสถานที่ท่องเที่ยวให้ความนิยมนมากที่สุด จากการศึกษาพบว่ากิจกรรมที่นักท่องเที่ยวทำในการท่องเที่ยวในเมืองแม่ฮ่องสอนนั้นส่วนใหญ่เป็นการเดินเที่ยวเมืองและสถาปัตยกรรมของเมืองการเที่ยวชมและเลือกซื้อของในตลาดเทศบาลและในบารซ่า

โดยที่นักท่องเที่ยวนิยมที่จะเดินชมเมืองมากกว่าที่จะเดินทางด้วยวิธีอื่น เนื่องจากเมืองมีขนาดเล็กสามารถเดินชมได้อย่างทั่วถึงในเวลาที่ไม่มากนัก แต่สิ่งที่สำคัญอีกประการคือการขาดระบบขนส่งมวลชนภายในเมืองที่ดี ดังจะเห็นได้จากรถจักรยานยนต์รับจ้างและรถสามล้อที่บริการภายในเมืองนั้นส่วนใหญ่จะให้บริการอยู่บริเวณตลาดเทศบาล นอกจากนั้นบริเวณอื่น เช่น สถานีขนส่ง และท่าอากาศยานแม่ฮ่องสอนในเวลาที่มีเครื่องบินลงเท่านั้น ส่วนพื้นที่อื่นๆภายในเมืองไม่มีจุดให้บริการ ซึ่ง ทำให้เป็นข้อจำกัดอีกประการของการเดินทางด้วยวิธีอื่นๆ

ส่วนกลุ่มของนักท่องเที่ยวหนึ่งคือกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เลือกมากับบริษัทนำเที่ยว จะมีรถเข้านำเที่ยว ซึ่งจะการประหยัดเวลาในการท่องเที่ยวในเมืองลงเนื่องจากต้องจำกัดเวลาเพื่อเดินทางไปท่องเที่ยวที่อื่นรอบๆเมือง อันได้แก่ กระเหรี่ยงคอยาวบ้านในสอย กระเหรี่ยงคอยาวบ้านห้วยเสือเฒ่า ถ้ำปลา น้ำพุร้อนผาบ่อง เนื่องสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งอยู่ห่างกัน แต่เป็นจุดดึงดูดการท่องเที่ยวที่สำคัญ ทำให้ นักท่องเที่ยวมีเวลาท่องเที่ยวในเมืองน้อยลง

นอกจากนั้นพบว่ารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ (Natural Tourism) ที่ได้รับความนิยมเป็นอันดับรองลงมาซึ่งการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้จะอยู่รวมกับการท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ ส่วนแหล่งท่องเที่ยวประเภทดังกล่าวนี้ ที่ได้รับความสนใจคือบริเวณหนองจองคำ และวัดพระธาตุดอยกองมู รวมถึงสวนสาธารณะท่าโป่งแดง จากการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะพักผ่อนตามสถานที่ท่องเที่ยวภายในเมือง รวมถึงการทำกิจกรรมทางนันทนาการอื่นๆ โดยที่ส่วนใหญ่นั้น นักท่องเที่ยวจะใช้เวลาหลังจากท่องเที่ยว เป็นเวลาพักผ่อน ทั้งในโรงแรม และร้านอาหารภายในเมืองที่ให้บริการทางด้านอาหารและเครื่องดื่ม

ส่วนรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการประชุมหรือสัมมนานั้นเพิ่งจะได้รับความนิยมมากขึ้น เนื่องจากปัจจัยทางด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเอง และความพร้อมทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นห้องพักและห้องประชุมที่มีรองรับอย่างเพียงพอ ซึ่งราคา

ห้องประชุมจะคิดราคาเหมาจ่ายรวมกับค่าอาหารและค่าอาหารว่าง (ราคา 150บาท ต่อคน) ซึ่งโรงแรมที่ให้บริการการจัดประชุมและสัมมนาได้แก่ โรงแรมอิมพีเรียลธารา โรงแรมลูคส์ โฮลิเดย์ แม่ฮ่องสอน โรงแรมน้ำทิพย์อินน์ นอกจากนั้นความพร้อมทางด้านบริการอื่นๆ เช่น การคมนาคมและความสะดวกสบายอื่นๆ ที่มีในเมืองทำให้เป็นแรงดึงดูดที่สำคัญร่วมกับทรัพยากรการท่องเที่ยว

จากการศึกษาด้านการเลือกที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวพบว่าร้อยละ 40 เลือกที่จะพักในโรงแรมและส่วนใหญ่จะเลือกกระหว่างราคา201-500 บาท เนื่องจากเห็นว่าเป็นราคาที่ไมสูงมากส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มากับบริษัทนำเที่ยวและชาวต่างประเทศมากกว่าชาวไทย ในด้านราคาห้องพักในโรงแรมนั้นจะมีราคาตั้งแต่250-2,800บาท และจะมีการปรับเปลี่ยนตามฤดูกาลคือราคาดอกฤดูกาลท่องเที่ยว(ช่วงเดือนเมษายน-เดือนตุลาคม)ที่จะใช้ราคาปกติ และราคาช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว(เดือนพฤศจิกายน-มีนาคม) ซึ่งจะมีการปรับขึ้นราคาตั้งแต่ร้อยละ30-100 ของราคาปกติ ส่วนสถานที่พักแรมอันดับรองลงไปคือบ้านญาติ พี่น้อง หรือคนรู้จัก ส่วนหนึ่งได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวภายในเมืองจากบุคคลดังกล่าว ทำให้เป็นแรงจูงใจให้ตัดสินใจมาเที่ยว ส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและเดินทางมาท่องเที่ยวด้วยรถส่วนตัวเนื่องจากความสะดวก

เมื่อศึกษาโดยที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเลือกรับประทานอาหารในตลาดเช้า หรือตลาดใต้รุ่งมากถึงร้อยละ 57 เนื่องจากเห็นว่ามีราคาถูกกว่าและมีอาหารที่แปลกตา น่าสนใจ ซึ่งเมื่อประมาณการค่าใช้จ่ายต่อคนแล้วพบว่า นักท่องเที่ยวมีค่าใช้จ่ายต่อคนประมาณ 1,901 - 2,216 บาทต่อคน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย,2545) ซึ่งจากการศึกษายังพบว่าส่วนใหญ่จะเป็นค่าเดินทางถึงร้อยละ62 อันดับรองลงไปคือค่าที่พัก ค่าอาหาร และค่าใช้จ่ายอื่นๆ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะใช้เวลาเย็นในการเดินเลือกซื้อของที่ระลึก เลือกซื้ออาหารและเดินเที่ยวชมเมือง เนื่องจากในช่วงเวลากลางวันจะต้องเดินทางออกไปท่องเที่ยวยังนอกเมือง จะเห็นได้ว่า ช่วงเวลาเย็นจะมีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการต่างๆในเมือง ในบริเวณถนนลุมประพาส ถ.มรรคสันติ ถ.สิงหนาทบำรุง รวมถึงถ.ประดิษฐจงคำ ซึ่งเป็นแหล่งที่ตั้งของสถานที่ประกอบการต่างอันได้แก่ ร้านเช่ารถ ร้านอินเตอร์เน็ต ร้านซักรีด ร้านโทรศัพท์ระหว่างประเทศ รวมถึงร้านอาหารและบริการอื่นๆ

ส่วนกิจกรรมทางประเพณีที่สำคัญของเมืองนั้นได้รับการสนับสนุนจาก หน่วยงานราชการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอนและหอการค้าจังหวัดแม่ฮ่องสอน ให้มีการจัดเป็นงานประจำจังหวัด เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด โดยที่จะเน้นการจัดงานในเชิงการส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น โดยที่ทางหน่วยงานราชการจะส่งเสริมหรือจัดขึ้นให้ต่อเนื่องเกิดขึ้นต่อเนื่องกันตลอดทั้งปี เพื่อให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในเมืองตลอดทั้งปี

สรุปแล้วการท่องเที่ยวในเมืองแม่ฮ่องสอนนั้น สามารถท่องเที่ยวตลอดทั้งปี ซึ่งในฤดูกาลท่องเที่ยว (ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์) จะเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแถบรอบตัวเมือง

ห้องประชุมจะคิดราคาเหมาจ่ายรวมกับค่าอาหารและค่าอาหารว่าง (ราคา 150บาท ต่อคน) ซึ่งโรงแรมที่ให้บริการการจัดประชุมและสัมมนาได้แก่ โรงแรมอิมพีเรียลธารา โรงแรมลูคัส โฮลิเดย์ แม่ฮ่องสอน โรงแรมเม้าท์เทนอินน์ นอกจากนั้นความพร้อมทางด้านบริการอื่นๆ เช่น การคมนาคมและความสะอาดสวยงามอื่นๆ ที่มีในเมืองทำให้เป็นแรงดึงดูดที่สำคัญร่วมกับทรัพยากรการท่องเที่ยว

จากการศึกษาด้านการเลือกที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวพบว่าร้อยละ 40 เลือกที่จะพักในโรงแรมและส่วนใหญ่จะเลือกกระหว่างราคา201-500 บาท เนื่องจากเห็นว่าเป็นราคาที่ไมสูงมากส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มากับบริษัทนำเที่ยวและชาวต่างประเทศมากกว่าชาวไทย ในด้านราคาห้องพักในโรงแรมนั้นจะมีราคาตั้งแต่250-2,800บาท และจะมีการปรับเปลี่ยนตามฤดูกาลคือราคารนอกฤดูกาลท่องเที่ยว(ช่วงเดือนเมษายน-เดือนตุลาคม)ที่จะให้ราคาปกติ และราคาช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว(เดือนพฤศจิกายน-มีนาคม) ซึ่งจะมีการปรับขึ้นราคาตั้งแต่ร้อยละ30-100 ของราคาปกติ ส่วนสถานที่พักแรมอันดับรองลงไปคือบ้านญาติ พี่น้อง หรือคนรู้จัก ส่วนหนึ่งได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวภายในเมืองจากบุคคลดังกล่าว ทำให้เป็นแรงจูงใจให้ตัดสินใจมาเที่ยว ส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและเดินทางมาท่องเที่ยวด้วยรถส่วนตัวเนื่องจากความสะดวก

เมื่อศึกษาโดยที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเลือกรับประทานอาหารในตลาดเช้า หรือตลาดใต้รุ่งมากถึงร้อยละ 57 เนื่องจากเห็นว่ามีราคาถูกกว่าและมีอาหารที่แปลกตา น่าสนใจ ซึ่งเมื่อประมาณการค่าใช้จ่ายต่อคนแล้วพบว่า นักท่องเที่ยวมีค่าใช้จ่ายต่อคนประมาณ 1,901 - 2,216 บาทต่อคน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย,2545) ซึ่งจากการศึกษายังพบว่าส่วนใหญ่จะเป็นค่าเดินทางถึงร้อยละ62 อันดับรองลงไปคือค่าที่พัก ค่าอาหาร และค่าใช้จ่ายอื่นๆ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะใช้เวลาเย็นในการเดินเลือกซื้อของที่ระลึก เลือกซื้ออาหารและเดินเที่ยวชมเมือง เนื่องจากในช่วงเวลากลางวันจะต้องเดินทางออกไปท่องเที่ยวยังนอกเมือง จะเห็นได้ว่า ช่วงเวลาเย็นจะมีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการต่างๆในเมือง ในบริเวณถนนลุมประพาส ถนนรรคสันติ ถนนสิงหนาทบำรุง รวมถึงถนนประดิษฐ์จอมคำ ซึ่งเป็นแหล่งที่ตั้งของสถานที่ประกอบการต่างอันได้แก่ ร้านอาหาร ร้านอินเทอร์เน็ต ร้านซักรีด ร้านโทรศัพท์ระหว่างประเทศ รวมถึงร้านอาหารและบริการอื่นๆ

ส่วนกิจกรรมทางประเพณีที่สำคัญของเมืองนั้นได้รับการสนับสนุนจาก หน่วยงานราชการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอนและหอการค้าจังหวัดแม่ฮ่องสอน ให้มีการจัดเป็นงานประจำจังหวัด เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด โดยที่เน้นการจัดงานในเชิงการส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น โดยที่ทางหน่วยงานราชการจะส่งเสริมหรือจัดขึ้นให้ต่อเนื่องเกิดขึ้นต่อเนื่องกันตลอดทั้งปี เพื่อให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในเมืองตลอดทั้งปี

สรุปแล้วการท่องเที่ยวในเมืองแม่ฮ่องสอนนั้น สามารถท่องเที่ยวตลอดทั้งปี ซึ่งในฤดูกาลท่องเที่ยว (ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์) จะเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ในแถบรอบตัวเมือง

แม่ฮ่องสอนเป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็น การล่องแพ การเดินป่า การนั่งช้าง รวมถึง การเที่ยวชมกระเหรี่ยงคอยาว แต่ส่วนใหญ่ก็ยังเข้ามาทำกิจกรรมอื่นในเมือง ในเวลากลางคืน ไม่ว่าจะเป็น การรับประทานอาหาร การพักผ่อน รวมถึงกิจกรรมบริการต่างๆ เช่น การเช่ารถ การซักรีดและการใช้บริการอินเทอร์เน็ต และการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ และการท่องเที่ยวเพื่อการประชุมหรือสัมมนา ที่สามารถทำกิจกรรมได้ตลอดทั้งปี ทำให้ การท่องเที่ยวในเขตเมืองแม่ฮ่องสอนมีรูปแบบที่หลากหลายและสามารถพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ได้มากขึ้น

สรุปสถานการณ์การท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ก่อนปีพ.ศ.2528 ไม่ได้มีการจัดเก็บสถิตินักท่องเที่ยวที่มาในจังหวัดแม่ฮ่องสอนไว้ ดังนั้น จึงไม่สามารถชี้ชัดลงไปได้ว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวในช่วงเวลาก่อนหน้านั้นจะเป็นอย่างไร แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากรายงานสำรวจและศึกษา สถานะการณ์การท่องเที่ยวในประเทศไทยที่ทำการสำรวจโดย Research Consultant International of Canwer LP. จัดทำไว้ในปี พ.ศ.2526 ซึ่งรายงานรายชื่อจังหวัดที่นักท่องเที่ยวนิยมไปเที่ยวว่าพบว่า รายชื่อ 20 อันดับแรก ไม่มีจังหวัดแม่ฮ่องสอนและในรายชื่อ 20 อันดับแรกของจังหวัดที่นักท่องเที่ยวอยากไปก็ไม่มีจังหวัดแม่ฮ่องสอนเช่นเดียวกัน รายงานการสำรวจชิ้นนี้ สะท้อนให้เห็นว่า ก่อนปีพ.ศ.2526 สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอน น่าจะอยู่ในสถานะที่สงบมาก เพราะไม่ได้อยู่ในความสนใจของนักท่องเที่ยว

ปีพ.ศ.2529 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้เล็งเห็นว่าจังหวัดแม่ฮ่องสอน น่าจะเป็นพื้นที่ที่ควรได้รับการส่งเสริมเพื่อการท่องเที่ยวได้ เนื่องจากบริษัทนำเที่ยวหลายแห่ง เริ่มมีรายการทัวร์ป่าในเส้นทางสาย เชียงใหม่ -ปาย- แม่ฮ่องสอน (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1095) ขึ้น และได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงได้เริ่มทำการศึกษา สถานการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า ในปีพ.ศ.2528 มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในจังหวัดแม่ฮ่องสอนถึง 15,000 คน แต่ส่วนมากจะเดินทางเข้ามาในช่วงฤดูหนาว โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมเที่ยวชมโบราณสถานและจับจ่ายซื้อของ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ จะนิยมการท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และชมสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชนชาวพื้นเมือง และชาวไทยใหญ่รวมถึงชาวไทยภูเขาเผ่าต่างๆ

หลังจากปีพ.ศ.2530 ซึ่งเป็นปีการท่องเที่ยวไทย นักท่องเที่ยวได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเพราะ ผลจากการแนะนำจังหวัดในงานส่งเสริมการท่องเที่ยวไทยและยังเพิ่มจำนวนมากขึ้น หลังจากการพัฒนาและปรับปรุงเส้นทางสายเชียงใหม่ - แม่ฮ่องสอน (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108) เสร็จเรียบร้อย จำนวนนักท่องเที่ยวได้เพิ่มขึ้นในลักษณะทวีคูณโดยในปี พ.ศ.2531 มีนักท่องเที่ยวเข้ามา

ท่องเที่ยวในแม่ฮ่องสอนถึง 35,000 คน (ซึ่งมากกว่า 2 เท่า ของนักท่องเที่ยวในปี 2530) ในปี พ.ศ.2532 มีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเป็น 56,000 คน และเพิ่มขึ้นเป็น 125,000 คน ในปี พ.ศ.2533 ในจำนวนนี้เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยมากกว่าร้อยละ 60

จากผลการสำรวจของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยพบว่า ร้อยละ 50 ของผู้ที่มาเยี่ยมเยือนชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวภาคเหนือในดังที่จะเห็นได้จากสถิติต่างๆที่มีการรวบรวมขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2530 ที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวภาคเหนือตอนบนและข้อมูลสำรวจจำนวนนักท่องเที่ยวใน 6 จังหวัดหลักของภาคเหนือของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย แสดงว่าร้อยละ 58 ของผู้มาเยี่ยมเยือนภาคเหนือ เดินทางมาเยือน 3 จังหวัดหลักของภาคเหนือตอนบน อันได้แก่ จังหวัด เชียงราย เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน

สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีการจัดเก็บขึ้นนั้นแสดงให้เห็นว่า จังหวัดเชียงใหม่ยังเป็นจังหวัดที่มีแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวสูงมากโดยสูงกว่าจังหวัดที่อยู่ในอันดับรองลงมาเกือบ 3 เท่า แต่การสำรวจนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศในช่วงระหว่างปีพ.ศ.2530-2539 นั้น กลับพบว่าอัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปีของนักท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีอัตราเพิ่มสูงสุดและเป็นอัตราเพิ่มที่สูงมาก ทั้งนี้เนื่องจากในปี พ.ศ.2530-2535 เป็นช่วงเวลาที่ยังจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีการพัฒนาด้านบริการด้านการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ประกอบกับจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพิ่งเปิดใหม่ หลังจากปี พ.ศ.2530 จึงทำให้อัตราเพิ่มของนักท่องเที่ยวสูงมาก แต่อย่างไรก็ตามปริมาณนักท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบนในช่วงอดีต จนถึงปี พ.ศ.2535 นั้น มีความผันผวน ตามสถานการณ์การเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศ

ปัจจุบันการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีการดำเนินการอย่างจริงจังทั้งในระดับนโยบายของชาติและของจังหวัดแม่ฮ่องสอนเอง โดยที่ภายในเขตเมืองนั้นเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสาธารณูปโภค และสิ่งบริการภายในเมืองเพื่อรองรับการท่องเที่ยวภายในเขตเมือง เป็นผลให้สามารถเพิ่มนักท่องเที่ยวมากขึ้นอีกในปีพ.ศ.2537 มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาแม่ฮ่องสอนมากถึง 171,165 คน (เพิ่มขึ้นจาก พ.ศ.2536 ถึงร้อยละ 5.95) และในอนาคต นักท่องเที่ยวจะเพิ่มสูงมากขึ้นจึงจำเป็นต้องมีมาตรการในการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวและระบบสาธารณูปโภค ให้เพียงพอกับความต้องการ

บทที่ 4

การวิเคราะห์ผลกระทบจากการท่องเที่ยว

การวิเคราะห์ผลกระทบของการท่องเที่ยวในเมืองแม่ฮ่องสอน ในการศึกษาครั้งนี้
 ทำการศึกษาผลกระทบจากข้อมูลที่มีการศึกษา และวิจัย ไว้แล้วข้างต้น และจากการออกสำรวจ
 ภาคสนาม โดยการมุ่งเน้นการศึกษาในเรื่องพัฒนาการท่องเที่ยว การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน การ
 ตั้งถิ่นฐาน และสภาพวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยแยกกลุ่มผลกระทบตามลักษณะทางกายภาพ
 เศรษฐกิจและสังคม ในการวิเคราะห์ผลการใช้ที่ดินและวัฒนธรรมท้องถิ่น ของเป็นหัวข้อตามทฤษฎี
 ของ Mathieson (1982) และ Mc Evoy and Diet (1977)

ตารางที่ 13 แสดงตัวบ่งชี้ผลกระทบทางด้านกายภาพ

ประเภท	ตัวบ่งชี้	วิธีการศึกษา
• โครงสร้างพื้นฐาน 	- ความเพียงพอ - ความขาดแคลน	- ข้อมูลทุติยภูมิด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน - การสำรวจภาคสนาม - สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้นำชุมชน - แบบสอบถามประชาชน
• การใช้ที่ดิน 	- ประเภทของการใช้ที่ดิน - พื้นที่ในแต่ละประเภท - การขยายตัวของที่ดิน	- การแปลภาพถ่ายทางอากาศ และแผนที่การใช้ที่ดิน ปี พ.ศ.2497, พ.ศ.2512, พ.ศ.2520 และ พ.ศ. 2538 - สำรวจภาคสนาม - สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่และผู้นำชุมชน - แบบสอบถามประชาชน
• การตั้งถิ่นฐาน 	- รูปแบบการตั้งถิ่นฐาน	- แผนที่การใช้ที่ดินปี ปี พ.ศ.2497, พ.ศ.2512, พ.ศ.2520 และ พ.ศ. 2538 - สำรวจภาคสนาม - สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่และผู้นำชุมชน - แบบสอบถามประชาชน

ตารางที่ 15 แสดงตัวบ่งชี้ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

ประเภท	ตัวบ่งชี้	วิธีการศึกษา
• การจ้างงานและอาชีพ	- อัตราการจ้างงาน - ประเภทของอาชีพที่เกิดขึ้น	- สัมภาษณ์ภาคสนาม - สัมภาษณ์ผู้สูงอายุและผู้นำชุมชน - แบบสอบถามประชาชน
• รายได้	- รายได้ผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว - รายได้ผู้ที่มีอาชีพอื่น	- สัมภาษณ์ผู้สูงอายุและผู้นำชุมชน - แบบสอบถามประชาชน
• ค่าครองชีพ	- ราคาสินค้าในท้องตลาด	- สัมภาษณ์ผู้สูงอายุและผู้นำชุมชน - แบบสอบถามประชาชน

ตารางที่ 16 แสดงตัวบ่งชี้ผลกระทบทางด้านสังคม

ประเภท	ตัวบ่งชี้	วิธีการศึกษา
• โครงสร้างประชากร	- การย้ายถิ่นเข้าของคนต่างถิ่น	- สัมภาษณ์ภาคสนาม - สัมภาษณ์ผู้สูงอายุและผู้นำชุมชน - แบบสอบถามประชาชน
• ขนบธรรมเนียมประเพณี	- ลักษณะการทำกิจกรรมในท้องถิ่น - การเข้าร่วมงาน - วิธีการรวมกลุ่ม	- ข้อมูลทุติยภูมิ - สัมภาษณ์ภาคสนาม - สัมภาษณ์ผู้สูงอายุและผู้นำชุมชน - แบบสอบถามประชาชน
• วิถีชีวิต	- กิจกรรมในชีวิตประจำวัน - กิจกรรมในรอบเดือน - กิจกรรมในรอบปี	- ข้อมูลทุติยภูมิ - สัมภาษณ์ภาคสนาม - สัมภาษณ์ผู้สูงอายุและผู้นำชุมชน - แบบสอบถามประชาชน

ซึ่งเห็นได้ว่าตัวบ่งชี้ทางด้านกายภาพนั้นจะศึกษาถึงความเพียงพอของโครงสร้างพื้นฐานกับการใช้ที่ดินและการตั้งถิ่นฐานของเมืองหรือไม่ ส่วนของสภาพเศรษฐกิจจะศึกษาถึงอัตราการจ้างงาน ประเภทของอาชีพ รายได้ของผู้ประกอบการ และค่าครองชีพ ราคาสินค้าในท้องตลาด ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ซึ่งมีการขยายตัวของกิจกรรมด้านการบริการเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น และส่วนสภาพสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นของเมืองนั้น จะศึกษาถึงอัตราการย้ายถิ่นของประชากร การรวมกลุ่มของคนในเมือง รวมถึงวิถีชีวิตที่แสดงออกมาในลักษณะของกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ในรอบเดือน และในรอบปี ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทำกิจกรรมในเมือง และต้องดำเนินกิจกรรมด้านการบริการเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

ผลกระทบแต่ละประเภทยังจะแยกพิจารณาจากตัวบ่งชี้ของประเภทผลกระทบ ตามตารางข้างต้น โดยตัวบ่งชี้ในแต่ละประเภทจะมีการศึกษาจากข้อมูลที่แตกต่างกันทั้งข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องเฉพาะด้าน(Key Informance) และการสำรวจภาคสนาม ข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการเอกสาร ตำรา สถิติและแผนที่ นำมาประกอบกันเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของข้อมูล

ผลกระทบทางบวก

1.ด้านกายภาพ

1.1. สภาพการใช้ที่ดิน

จากการแปลภาพถ่ายทางอากาศปีพ.ศ.2497 ปีพ.ศ.2512 ปีพ.ศ.2520 การศึกษาแผนที่การใช้ที่ดินปีพ.ศ.2538 และแผนที่การใช้ที่พ.ศ.2545โดยการสำรวจเพิ่มเติม พบว่าในอดีตพื้นที่เมืองแม่ฮ่องสอนนั้นจะเป็นที่ราบลุ่มขนาดเล็ก ตัวชุมชนเมืองแม่ฮ่องสอนตั้งอยู่ทางฝั่งน้ำด้านเหนือ ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งมากขึ้นในช่วงปีพ.ศ.2520-2530 ทั้งทางหลวงสายหลักของเมือง (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข108 และ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข1095) ส่งผลให้มีการคมนาคมจากเมืองอื่นๆแม่ฮ่องสอนได้สะดวกขึ้น

ซึ่งเมื่อมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเมืองแม่ฮ่องสอนให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นตั้งแต่ปีพ.ศ.2525 ทำให้พัฒนาเมืองแม่ฮ่องสอนมีมากขึ้น ทั้งระบบโครงสร้างพื้นฐานของเมือง โครงข่ายคมนาคม รวมถึงระบบสาธารณูปโภค เพื่อรองรับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว การใช้ประโยชน์ที่ดินภายในเมืองแม่ฮ่องสอนได้ถูกเปลี่ยนจากพื้นที่อยู่อาศัยในเมือง เป็นพื้นที่พาณิชยกรรมและพื้นที่ตั้งของสถานให้บริการการท่องเที่ยวทางด้านต่างๆ ทั้งบริษัทนำเที่ยว ร้านอาหาร ร้านอาหาร รวมถึง เกสต์เฮ้าส์ และห้องเช่าที่บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งจากการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวพบว่า มีสถานบริการประเภทต่างแก่นักท่องเที่ยวมากถึง280 แห่ง ในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน คิดเป็นร้อยละ46.12 ของจำนวนสถานบริการที่มีทั้งหมดในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.2. สภาพการตั้งถิ่นฐาน

จากการแปลภาพถ่ายทางอากาศ และโดยการสำรวจเพิ่มเติม ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและผู้สูงอายุ(Key Informance) และการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิพบว่าเดิมนั้นการตั้งถิ่นฐานของเมืองเริ่มตั้งแต่ปีพ.ศ.2347 และกระจุกตัวอยู่ภายในเขตเมืองเก่า บริเวณ ถนนขุนลุมประพาส ถนนสิงหนาทบำรุง ถนนอุตรมาวณิชเทศน์ และถนนชำนาญสถิตย์

หลังจากปีพ.ศ.2525 ได้มีการพัฒนาโครงข่ายคมนาคมและระบบสาธารณูปโภคมากขึ้นนั้น ทำให้การกระจุกตัวของ การตั้งถิ่นฐานที่เดิมกระจุกตัวบริเวณกลางเมืองนั้นลดลง โดยที่แนวของการ

ตั้งถิ่นฐานนั้นได้ขยายตัวออกไปทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือตามถ.ขุนลุมประพาส และถนนสายรองอื่นได้แก่ ถ.ขุนลุมประพาสซอย 1 ถ.ปางล่อนิคม และถ.ประชาเสกสรรค์

จากการศึกษาการใช้ที่ดินปีพ.ศ.2545 พบว่ามีการตัด ถนนสาธารณะทางด้านตะวันตกของเมือง และเชื่อมถนนด้วยถ.ข5และถ.ค6 เข้ากับถ.ขุนลุมประพาส รวมถึงจากตัด ถ.สายบ้านใหม่-ศาลากลางทำให้เกิดแนวการตั้งถิ่นฐานใหม่ให้กับเมืองแม่ฮ่องสอน ซึ่งถนนดังกล่าว ได้สร้างแนวการตั้งถิ่นฐานใหม่ทางด้านทิศตะวันออกของเมืองทั้งร้านค้า และที่อยู่อาศัย ส่วนถ.สาธารณะได้สร้างแนวการพัฒนาเมืองทางด้านพาณิชยกรรมใหม่ให้กับเมือง ส่วนถ.ข5 และถ.ค6 ก็สร้างแนวการขยายตัวของย่านพาณิชยกรรมใหม่ทางด้านใต้ของเมือง ซึ่งช่วยทำให้ลดความแออัดของย่านพาณิชยกรรมเดิมหรือบริเวณศูนย์กลางเมือง จากการพัฒนาดังกล่าวทำให้ชุมชนมีการขยายตัวได้มากขึ้น และเป็นระเบียบมากกว่ากระจุกตัวของชุมชนในถนนสายย่อยภายในเขตเมืองที่มีความแออัด ซึ่งยากต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค ที่จำกัดอยู่ในพื้นที่ที่แออัดของเมือง

1.3. สาขาโครงสร้างพื้นฐาน

การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของเมืองในด้านโครงข่ายคมนาคมระหว่างเมืองมามากกว่า 50 ปี เนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อนทำให้การคมนาคมระหว่างเมืองเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก ซึ่งการพัฒนาโครงข่ายคมนาคมมีการพัฒนาทั้งทางบกและทางอากาศ เพื่อให้การคมนาคมระหว่างเมืองมีความสะดวกมากขึ้น อย่างต่อเนื่อง เพื่อสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นอันได้แก่การคมนาคมขนส่ง ไฟฟ้า ประปา การสื่อสาร รวมถึงระบบการจัดเก็บและกำจัดขยะของเมือง ซึ่งก่อนนั้นระบบสาธารณูปโภคในเมืองยังให้บริการได้ไม่ทั่วถึงทั้งเขตบริการประปา และการให้บริการไฟฟ้าเนื่องจากต้องใช้ไฟฟ้าร่วมกับจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งบางครั้งไฟฟ้าจะดับนาน2-3 วัน ภายหลังปีพ.ศ.2525(หลังจากที่มีส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในจังหวัด) เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนมีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคต่างให้ครอบคลุมละบริการประชาชนได้มากขึ้น

โดยปัจจุบันมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเมืองเกือบทุกด้าน เพื่อรองรับการขยายตัวของการท่องเที่ยวและบริการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งนอกจากระบบโครงสร้างพื้นฐานของเมือง ระบบสาธารณูปโภคต่างของเมืองแล้ว ในด้านการบริการนักท่องเที่ยวจะเห็นได้ว่า กิจกรรมประเภทการให้บริการที่พักนักท่องเที่ยวรวมถึงกิจกรรมนันทนาการทางด้านการท่องเที่ยวภายในเมืองนั้นมีผู้ประกอบการมากกว่า100 ราย รวมถึงตัวแทนธุรกิจท่องเที่ยวและกิจการบริการด้านรถเช่าทั้งรถยนต์และจักรยานยนต์นั้น ภายในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนมีผู้ประกอบการถึง 36 ราย ซึ่งคิดเป็นร้อยละ65.45 ของผู้ประกอบการทั้งหมดในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. ผลกระทบทางบวกต่อด้านเศรษฐกิจ

2.1. สาขาการจ้างงานและสร้างอาชีพ

จากอดีตโดยข้อมูลการสำรวจของกองนโยบายพหุวิชาชีพ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์รายงานว่า ปีพ.ศ.2519 จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีสถานประกอบการร้านค้า โรงงานอุตสาหกรรมและกิจการบริการเพียง 143 ราย กิจการการค้าที่มีคือตลาดสด(ซึ่งเปิดบริการตั้งแต่เช้ามีด 04.00-07.00น.) ภายหลังปี พ.ศ.2525 เรื่อยมานั้น ภายในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีสถานประกอบการค้าจดทะเบียน เพิ่มขึ้นถึง 708 ราย

หลังจากปีพ.ศ.2530การขายตัวของธุรกิจการค้าภายใน เมืองแม่ฮ่องสอนได้สูงขึ้น โดยเฉพาะประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในเมืองที่มีทั้งหมด 280 ราย โดยสามารถแยกออกเป็น 6 กลุ่มย่อย คือกลุ่มสถานที่พักแรม กลุ่มร้านอาหารและภัตตาคาร กลุ่มกิจกรรมนันทนาการและบริการอื่นๆกลุ่มร้านอินเทอร์เน็ตและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง กลุ่มร้านขายของที่ระลึก และกลุ่มการขนส่งทางบกและตัวแทนธุรกิจการท่องเที่ยว ทำให้เกิดความต้องการแรงงานภาคบริการด้านการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

จากการขยายตัวของธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยว นั้น ทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ทำให้ประชาชนมีฐานะ มีรายได้จากการเปลี่ยนอาชีพหลักและรอง ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยที่ส่วนใหญ่ประชาชนในเมืองแม่ฮ่องสอนจะมีอาชีพทางด้านอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยตรง เช่นธุรกิจบริการในโรงแรม เกสต์เฮาส์ บังกะโล ร้านอาหาร ร้านเช่ารถ มัคคุเทศ และลูกจ้างในบริษัทนำเที่ยว เนื่องจากเป็นคนพื้นที่ ส่วนอาชีพบริการทางด้านแรงงานอื่นๆ เช่น การซักรีด ล้างจาน ทำความสะอาด และอื่นๆ จะเป็นแรงงานต่างด้าว เนื่องจากมีราคาถูกกว่า ส่วนอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางอ้อมนั้น ได้แก่ธุรกิจบริการร้านค้า ร้านอาหาร และค้าขายอื่นๆ ซึ่งจากการศึกษากลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน มีมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวค่อนข้างสูงถึง 7,600บาท/คน เนื่องจากประชากร

3. ผลกระทบทางบวกต่อด้านสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

3.1. สิ่งอำนวยความสะดวก

จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเมือง ทำให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นอันได้แก่การคมนาคมขนส่ง ไฟฟ้า ประปา การสื่อสาร รวมถึงระบบการจัดเก็บและกำจัดขยะของเมือง ปัจจุบันเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนมีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคต่างให้ครอบคลุมละบริการประชาชนได้มากขึ้น ซึ่งจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภคของเมือง

นั้น ทำให้นักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นได้รับความสะดวกสบายจากการท่องเที่ยวภายในเมืองแม่ฮ่องสอนและพื้นที่ใกล้เคียงมากขึ้น ดูได้จากตารางที่ 17

ตารางที่ 17 สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวในเมืองแม่ฮ่องสอน

กลุ่มกิจกรรมที่ให้บริการนักท่องเที่ยว	เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน	ร้อยละ
1. โรงแรม เกสต์เฮาส์ และที่พักแรม	47	16.78
2. ร้านอาหารและภัตตาคาร	108	38.57
3. กิจกรรมนันทนาการและบริการอื่นๆ	64	22.85
4. ร้านอินเทอร์เน็ตและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง	13	4.64
5. ร้านขายของที่ระลึก	12	4.28
6. การขนส่งทางบกและตัวแทนธุรกิจการท่องเที่ยว	36	12.85
รวม	280	100

ที่มา: จากการศึกษา

และเมื่อศึกษาถึงมีอัตราการเข้าพักแรมเฉลี่ยทั้งปีร้อยละ 37.78 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545) ขยายตัวเพิ่มจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 6.88 โดยนักท่องเที่ยวแต่ละคนมีวันพักในสถานที่พักแรมเฉลี่ย 1.37 วัน ซึ่งจากการพัฒนาทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยว นั้นส่งผลถึงการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวในเมืองแม่ฮ่องสอนที่เพิ่มสูงขึ้น ถือเป็นการเพิ่มศักยภาพของการท่องเที่ยว และสร้างแรงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวมากขึ้น

3.2 สาขาวัฒนธรรมท้องถิ่น

1. ค่านิยม

จากการศึกษาถึงค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงในทางบวกนั้น ในเรื่องการศึกษาของชาวแม่ฮ่องสอนนั้นได้รับการปลูกฝังมาอย่างดี ซึ่งชาวเมืองที่ฐานะดีนิยมส่งบุตรหลานไปเรียนยังเมืองใหญ่ ทั้งจังหวัดเชียงใหม่ หรือประเทศพม่า ส่วนคนธรรมดาที่นิยมส่งบุตรหลานบวชเรียน ภายหลังเมื่อมีการตั้งโรงเรียนขึ้นมาเพื่อให้การศึกษานั้นพบว่า ชาวแม่ฮ่องสอนนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียน มากกว่าส่งไปบวชเรียน

จากการศึกษาพบว่า ภายในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนนั้น มีโรงเรียนอนุบาล 2 แห่ง (เอกชนดำเนินการ) โรงเรียนระดับประถมศึกษา 3 แห่ง โรงเรียนระดับมัธยม 1 แห่ง และ วิทยาลัยการอาชีพพวนมหาราชินีแม่ฮ่องสอนที่สอนในระดับประกาศนียบัตร ภายหลังจากการมีปฏิสัมพันธ์คนต่างถิ่นและนักท่องเที่ยวมากขึ้นทำให้ประชาชนในเมืองแม่ฮ่องสอนมีค่านิยมในการศึกษาในระดับสูงมากขึ้น ทั้งการศึกษาในระดับวิชาชีพ หรือแม้แต่วิทยาลัย ที่จะต้องเข้าไปเรียนยังจังหวัดเชียงใหม่หรือเมืองใหญ่อื่นๆ ก็ตาม จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นส่วนสำคัญในการทำให้ประชาชนในเมืองได้มีโอกาสสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนต่างถิ่น (แม้ว่าการท่องเที่ยวไม่ได้สร้างค่านิยม

ต่อสังคมแม่ฮ่องสอนโดยตรง) ซึ่งจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมพบว่า ผู้ปกครองนิยมส่งบุตรหลานเรียนในระดับสูงมากขึ้นทั้งระดับอุดมศึกษาและระดับวิชาชีพ จากไม่ต้องการให้บุตรหลานประกอบอาชีพเกษตรกรรม หรืออาชีพแรงงานอื่นๆ และเหตุผลที่สำคัญคือภายในเมืองมีอาชีพแรงงานน้อยลง เนื่องจากผู้ประกอบการหันไปจ้างแรงงานต่างด้าวมากขึ้น และอยากให้บุตรหลานมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2 สาขาวิถีชีวิต

ในสาขาวิถีชีวิตนั้น ชาวไทยใหญ่ จะมีวิถีชีวิตและความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ อยู่กับธรรมชาติ ชอบทำบุญ ฟังพาท้ายซึ่งกันและกันภายในชุมชน มีอะไรก็แบ่งปันกัน เมื่อมีงานก็จะช่วยเหลือกัน ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมา จนกระทั่งการท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทในเมืองแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีส่วนให้รายได้ของประชาชนในเมืองมีสูงขึ้น วิถีชีวิตของชาวไทยใหญ่แม่ฮ่องสอนได้เปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทั้งระบบโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการภายในเมืองที่มีการพัฒนาขึ้น มีส่วนเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวเมืองให้ได้รับความสะดวกสบายมากขึ้น จากเดิมการไปมาหาสู่กันนิยมเดินเท้า เนื่องจากสะพานบ้านอยู่ไม่ไกลกันนัก ปัจจุบันนิยมที่จะใช้จักรยานยนต์หรือ รถมอเตอร์ไซด์มากขึ้นเนื่องจากความสะดวกสบาย

การพัฒนาาระบบโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการภายในเมือง ทำให้โครงสร้างอาชีพของคนในเมืองเปลี่ยนไป รายได้เพิ่มมากขึ้น ทำให้ความสามารถในการใช้จ่ายมีสูงขึ้น ดังนั้นจึงมีความสามารถในการหาสิ่งอำนวยความสะดวกภายในบ้านได้มากขึ้น ซึ่งมากกว่าความต้องการพื้นฐาน ซึ่งปัจจุบัน โทรศัพท์ เครื่องเสียง เต้าแก๊ส ตู้เย็น และรถจักรยานยนต์ ถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานของการดำเนินชีวิตของคนในเมือง ซึ่งแต่เดิมสภาพความเป็นอยู่ของชาวแม่ฮ่องสอน ฟังพาท้ายแค่ปัจจัยสี่เท่านั้น

จากการศึกษาพบว่าเด็กรุ่นใหม่ในเมืองแม่ฮ่องสอนนั้นมีแนวคิดและวิถีชีวิตของคนในเมืองมากขึ้น โดยนิยมเลือกซื้อสินค้าตามแบบสมัยนิยมมากขึ้น โดยเฉพาะเสื้อผ้า นาฬิกา แว่นตา โทรศัพท์มือถือ แม้แต่ร้านค้า และสถานบริการในเมืองแม่ฮ่องสอนก็พยายามหาสินค้าดังกล่าวเข้ามาจำหน่ายมากขึ้น นอกจากนั้นร้านค้าบางประเภทที่ให้บริการมากกว่าการขายสินค้าปัจจัยพื้นฐาน ก็มีแนวโน้มการขยายตัวมากขึ้น เช่น ร้านขายหนังสือ ร้านขายเทป-ซีดี ร้านเช่าวีซีดี และดีวีดี ร้านอินเทอร์เน็ต ร้านเกมส์คอมพิวเตอร์ ร้านถ่ายเอกสาร ร้านพิมพ์งาน ร้านนวดฝ่าเท้า

ผลกระทบทางลบ

1.ผลกระทบทางลบทางด้านกายภาพ

สาขาการใช้ที่ดิน

1 การบุกรุกพื้นที่ป่าไม้

จากการศึกษาสภาพการใช้ที่ดินตั้งแต่ปี พ.ศ.2497 ถึงพ.ศ. 2545 พบว่า ในอดีตพื้นที่เมืองแม่ฮ่องสอนนั้นจะเป็นที่ราบลุ่มขนาดเล็ก ตัวชุมชนเมืองแม่ฮ่องสอนตั้งอยู่ทางฝั่งน้ำด้านเหนือ ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งมากขึ้นในช่วงปี พ.ศ.2520-2530 ทำให้พัฒนาเมืองแม่ฮ่องสอนมีมากขึ้น ทั้งระบบโครงสร้างพื้นฐานของเมือง โครงข่ายคมนาคม รวมถึงระบบสาธารณูปโภค เพื่อรองรับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว การใช้ประโยชน์ที่ดินภายในเมืองแม่ฮ่องสอนได้ถูกเปลี่ยนจากพื้นที่อยู่อาศัยในเมือง เป็นพื้นที่พาณิชยกรรมและพื้นที่ตั้งของสถานให้บริการการท่องเที่ยวทางด้านต่างๆ การขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวในเมืองแม่ฮ่องสอนมีสูงขึ้น ซึ่งทำให้เกิดความต้องการใช้ที่ดินจำนวนมาก ส่วนหนึ่งเนื่องจากพื้นที่ในเมืองมีราคาสูงขึ้น ส่งผลให้พื้นที่รอบเมืองโดยเฉพาะพื้นที่เกษตรกรรมภายในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ถูกกว้านซื้อเพื่อใช้ในประกอบการทางด้านธุรกิจท่องเที่ยวในอนาคต พบว่าบริเวณรอบเขตเทศบาล บริเวณหมู่บ้านนามะปิ่น บ้านชานเมือง มีการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนที่เป็นลักษณะป่าเสื่อมโทรมเข้ามาสร้างที่อยู่อาศัยและสิ่งปลูกสร้าง ส่วนหนึ่งเกิดจากพื้นที่ว่างในเมืองเหลือน้อยและมีราคาที่ดินที่สูงขึ้น ในขณะที่การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและโครงข่ายคมนาคมในพื้นที่ป่าสงวนมีเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดการพัฒนาแบบRibbon Development and sprawl ซึ่งทำให้พื้นที่2ฝั่งของถนนมีการพัฒนาของสิ่งปลูกสร้างเพิ่มขึ้น จากการแปลภาพถ่ายจะพบว่าแนวโน้มของพื้นที่ป่าดังกล่าวจะเปลี่ยนแปลงพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ด้านตะวันออกเฉียงเหนือที่มีแนวโน้มขยายตัวออกของพื้นที่อยู่อาศัยมากขึ้น

2. ราคาที่ดิน

จากการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อรองรับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เนื่องจากปริมาณนักท่องเที่ยวภายในเมืองที่สูงขึ้น และมีอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวต่อมีถึงมากกว่าร้อยละ8.3ต่อปี จากการศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินภายในเมืองแม่ฮ่องสอน ตั้งแต่ปีพ.ศ.2520 เป็นต้นมาพบว่าการใช้ที่ดินภายในเขตเมืองได้ถูกเปลี่ยนจากพื้นที่อยู่อาศัยในเมือง เป็นพื้นที่พาณิชยกรรม ซึ่งจะใช้พื้นที่ดังกล่าวในกิจกรรมการท่องเที่ยวทางด้านต่างๆ ทั้งบริษัทนำเที่ยว ร้านเช่ารถ ร้านอาหาร รวมถึงเกสต์เฮาส์ และห้องเช่าที่บริการนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะพื้นที่ศูนย์กลางเมือง (ถนนขุนลุมประพาส ถนนสิงหนาทบำรุง)

ผลจากการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของเมือง เพื่อรองรับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของเมืองแม่ฮ่องสอนนั้น สร้างมูลค่าแก่การใช้ประโยชน์ที่ดินภายในเมืองสูงขึ้น ก่อนปี2520นั้นราคาที่ดินภายในเขตเมืองแม่ฮ่องสอนมีราคาตารางวาละ 500-5,000 บาท ซึ่งปัจจุบันราคาที่ดินในเมืองมีราคาสูงถึงตารางวาละ 8,000-100,000บาท(สำนักงานที่ดินจังหวัดแม่ฮ่องสอน,2545) จะเห็นได้ว่าราคาที่ดินในระยะเวลา 25 ปี มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นมากกว่า 20 เท่า ขณะที่ราคาที่ดินในพื้นที่รอบนอกของศูนย์กลางเมืองออกไป ราคาประมาณตารางวาละ 8,000-20,000 บาท จากราคาที่ดินที่เพิ่มสูงขึ้น ประกอบกับพื้นที่ภายในเมืองมีจำนวนจำกัด ทำให้ผู้ประกอบการท่องเที่ยว มีความต้องการพื้นที่ภายในเมืองเพื่อทำธุรกิจการท่องเที่ยวมากขึ้น พื้นที่ภายในเมืองมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่อยู่อาศัยในเมืองเป็นพื้นที่พาณิชยกรรมมากขึ้น ทำให้มีการใช้พื้นที่เกษตรกรรมที่อยู่รอบเมืองเป็นพื้นที่อยู่อาศัย เนื่องจากประชาชนเป็นเจ้าของที่ดินภายในเมืองยากขึ้น

3. การใช้ที่ดินขัดแย้ง

จากความต้องการพื้นที่เพื่อกิจกรรมพาณิชยกรรม ประกอบกับพื้นที่ภายในเมืองมีจำนวนจำกัด เมื่อภายในเมืองมีความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดินที่สูง บริเวณที่สามารถปรับเปลี่ยนพื้นที่ได้จะมีการเปลี่ยนแปลงจากการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทหนึ่งสู่การใช้ประโยชน์ที่ดินอีกประเภทหนึ่ง

ซึ่งสามารถจำแนกปัญหาออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1.ปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินขัดแย้งแบบไม่รุนแรง

จากการศึกษาพบว่า เกิดจากการขาดการควบคุมที่ดีของหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบ ทำให้บางบริเวณ ทำให้มีการบุกรุกพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์ที่ดินผิดประเภท เช่น การตั้งบ้านเรือนริมถนนในบริเวณที่ควรจะเป็นพื้นที่เกษตรกรรม หรือพื้นที่ป่าไม้ หรือการ สร้างสถาบันราชการในพื้นที่ป่าไม้ เป็นต้น

2.ปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินขัดแย้งแบบรุนแรง

ปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินขัดแย้งแบบรุนแรงนั้น เกิดจากปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดิน2ประเภทที่มีความแตกต่างกันมาก ส่งผลให้การใช้ประโยชน์ดินประเภทหนึ่งสร้างผลกระทบหรือสร้างมลภาวะ ต่อการใช้ที่ดินอีกประเภท ซึ่งปัญหาต่างๆเหล่านี้มีสาเหตุคือความต้องการใช้พื้นที่ในเมืองที่มีอย่างจำกัด และขาดการควบคุมที่ดีจากหน่วยงานของรัฐ ในส่วนของเมืองแม่ฮ่องสอนนั้นสามารถจำแนกปัญหาหลักๆดังนี้

- การบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อทำกิจกรรมอื่น ของประชาชน ทั้งอยู่อาศัย และพาณิชยกรรม ซึ่งเป็นอีกปัญหาหนึ่งในเชิงกฎหมาย และการพัฒนาพื้นที่ ปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดทั้งข้อขัดแย้งระหว่างประชาชนกับหน่วยงานของรัฐผู้รักษาพื้นที่ (กรมป่าไม้เดิม) และเป็นปัญหาความขัดแย้งที่รุนแรง

ที่สุดของเมือง เนื่องจากแนวโน้มของการบุกรุกพื้นที่ป่าในเมืองมีสูงขึ้นจากความต้องการใช้พื้นที่เพื่อการอยู่อาศัย

- การใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม กับการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทศาสนสถาน ซึ่งเป็นปัญหาที่เห็นได้ชัดที่สุดเนื่องจากพื้นที่ศาสนสถานอยู่กลางเมือง ในขณะที่กลางเมืองกลายเป็นศูนย์กลางพาณิชยกรรม และธุรกิจบริการที่สำคัญของเมือง ซึ่งส่วนหนึ่งของธุรกิจบริการทางด้านการท่องเที่ยวต้องการใช้สถาปัตยกรรมใดภายในวัดเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งจะได้จากเกสต์เฮาส์ และร้านอาหารต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบๆ วัดจองคำ วัดจองกลาง วัดม่วยต่อและ วัดกลางเวียง ก่อให้เกิดการลดคุณค่าของสถาปัตยกรรมที่สำคัญของเมืองลง

- การใช้ที่ดินประเภทโครงการคมนาคมขนส่ง(ท่าอากาศยาน จ.แม่ฮ่องสอน) กับการใช้ที่ดินประเภทอื่นๆ ปัญหาดังกล่าวถือกลายเป็นปัญหาที่สำคัญกับเมือง เนื่องจากพื้นที่สนามบินจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีเนื้อที่ 2.5 ตร.กม.

- การใช้ที่ดินประเภทการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ กับการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอนุรักษ์ป่าไม้ บริเวณยอดดอยกองมูที่มีการใช้พื้นที่ตั้งสถานีรับสัญญาณโทรทัศน์ ช่อง7 ช่อง11กรมประชาสัมพันธ์ และสถานีโทรทัศน์ไอทีวี นอกจากนั้นยังตั้งอยู่เหนือพระธาตุดอยกองมูซึ่งเป็นโบราณสถานที่สำคัญของเมืองแม่ฮ่องสอนทำให้เกิดทัศนอุจาดต่อสภาพแวดล้อมของเมือง

2.สาขาการตั้งถิ่นฐาน

การพัฒนาโครงข่ายคมนาคม และระบบสาธารณูปโภคมากขึ้นภายหลังปี 2525 นั้น ทำให้การกระจุกตัวของการตั้งถิ่นฐานที่เดิมกระจุกตัวบริเวณกลางเมืองนั้นลดลง โดยที่แนวของการตั้งถิ่นฐานนั้นได้ขยายตัวออกไปทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือของเมือง เนื่องจากภายในศูนย์กลางเมืองมีสภาพการใช้ที่ดินหนาแน่นจึงทำให้พื้นที่สิ่งปลูกสร้างได้ขยายตัวออกนอกเมือง

จากการศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินในเมืองปีพ.ศ.2545 ยังพบว่ามี การตัด ถ.สาธารณะทางด้านตะวันตกของเมือง และเชื่อมถนนด้วยถ.ข5และถ.ค6 เข้ากับถ.ขุนลุมประพาส และถ.สายบ้านใหม่-ศาลากลาง ทั้งด้านตะวันตกของเมืองและทางตะวันออกของเมือง ซึ่งถนนทั้ง 2 เส้น ก่อให้เกิดการพัฒนาของการขยายตัวของสิ่งปลูกสร้างแบบ Ribbon Development ซึ่งถนนที่เกิดขึ้นเหล่านี้มีส่วนให้พื้นที่พาณิชยกรรมใหม่ของเมืองพัฒนามากขึ้น นอกจากนั้นยังเป็นการเพิ่มจำนวนของอาคารพาณิชย์ในพื้นที่ริมถนนสายดังกล่าวทำให้สิ่งปลูกสร้างเหล่านี้ปะปนอยู่กับการใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ โดยเฉพาะพื้นที่เกษตรกรรม ผลที่เกิดขึ้นคือ ทำให้การพัฒนาพื้นที่เมืองทางด้านการระบบสาธารณูปโภคของเมืองทำได้ยากขึ้นเนื่องจากการขยายตัวของเมืองที่ไร้ทิศทางและปราศจากการควบคุม

3.สาขาโครงสร้างพื้นฐาน

1 ปริมาณการจราจร

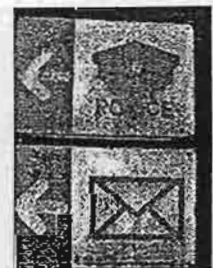
เมื่อพิจารณาถึงปริมาณยานพาหนะภายในเมืองแม่ฮ่องสอนนั้นพบว่า มีแนวโน้มการเพิ่มของจำนวนยานพาหนะพ.ศ.2538จาก14,016 คัน เป็น27,783 คัน ในปีพ.ศ.2545 โดยที่จำนวนยานพาหนะที่มีมากที่สุดคือจักรยานยนต์ ซึ่งมีถึง22,620คันคิดเป็นร้อยละ81.42 ของจำนวนยานพาหนะทั้งหมดในเมือง (สำนักงานขนส่งจังหวัดแม่ฮ่องสอน,2546) ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

ตารางที่18 จำนวนยานพาหนะที่จดทะเบียนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเภทของ ยานพาหนะ	ปี						
	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544
รถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่เกิน7 คน	223	296	387	471	540	627	686
รถยนต์นั่งส่วนบุคคลเกิน7 คน	243	282	298	313	324	276	280
รถบรรทุกส่วนบุคคล	1,382	1,795	2,000	2,424	2,752	3,005	3,427
รถยนต์สามล้อส่วนบุคคล	2	2	2	1	1	1	1
รถยนต์รับจ้างสามล้อ	16	16	16	16	16	15	15
รถจักรยานยนต์	11,520	13,404	14,745	16,580	17,839	20,466	22,620
รถแทรกเตอร์	28	45	41	57	63	41	58
รถบดถนน	-	4	4	5	5	5	5
รถใช้งานเกษตรกรรม	1	1	2	2	2	2	2
รถห่วง	50	42	43	43	43	43	41
รวม	14,016	16,372	18,080	20,489	22,213	24,142	27,783

ที่มา:สำนักงานขนส่งจังหวัดแม่ฮ่องสอน,2545

ผลสรุปของปริมาณการจราจรในเมืองแม่ฮ่องสอนเกิดจากปัญหาการจราจรติดขัด 3 รูปแบบคือ เกิดจากรูปแบบของการเดินทางที่แตกต่างกัน เกิดจากการจราจรที่รุนแรงเกินไปโดยเฉพาะบริเวณจุดศูนย์กลางของแหล่งท่องเที่ยว และสุดท้ายเกิดจากการขาดแคลนพื้นที่จอดรถภายในศูนย์กลางเมือง นอกจากนี้ยังรวมถึงการพัฒนาโครงข่ายคมนาคมที่ไม่เอื้อต่อความสะดวกของการสัญจรภายในเมือง เนื่องจากมีถนนสายหลักของเมืองที่ยังไม่เชื่อมโยงกันเป็นระบบที่ดีพอ

2. ปัญหาด้านมลภาวะและความสะอาด

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาด้านมลภาวะและความสะอาด ในเมืองแม่ฮ่องสอนนั้นมีอยู่ 2 ประเภท คือ

การจัดการระบบน้ำเสียในเมือง ภายในเมืองแม่ฮ่องสอนนั้นมีน้ำเสียที่เกิดจากอาคาร บ้านเรือน ที่พัก เกสต์เฮาส์และโรงแรม รวมถึงร้านค้าต่างๆภายในเขตเมือง ซึ่งน้ำเสียทั้งหมดจะไหลสู่แหล่งน้ำธรรมชาติภายในเมือง จากการศึกษา พบว่าตั้งแต่พ.ศ.2538 แหล่งน้ำที่ประสบปัญหาเรื่อง การปนเปื้อน และมีการลักลอบปล่อยน้ำทิ้งต่างๆลงสู่แหล่งนี้คือ

- หนองจองคำ ซึ่งเป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่กลางเมืองแม่ฮ่องสอน ได้ถูกการระบายน้ำทิ้งจาก บ้านเรือนประชาชนในละแวกรวมถึงเกสต์เฮาส์และร้านอาหารที่อยู่โดยรอบ ทำให้คุณภาพน้ำใน หนองจองคำแย่ลง

- ลำน้ำแม่ฮ่องสอนบริเวณตอนใต้ของเมืองนั้นส่วนใหญ่จะถูกลักลอบปล่อยน้ำเสียจาก โรงแรม และเกสต์เฮาส์ต่างๆในบริเวณใกล้เคียงลงสู่แหล่งน้ำ

การจัดเรื่องน้ำเสียนั้นถือว่าเป็นเรื่องใหม่ เนื่องจากแต่เดิมนั้นจะระบายน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำ ธรรมชาตินั้น แต่เมื่อปริมาณน้ำเสียที่มีปริมาณมากขึ้นนั้นทำให้เกิดปัญหาของคุณภาพน้ำในแหล่ง น้ำธรรมชาติส่วนใหญ่จะเกิดปัญหาในฤดูแล้งที่มีปริมาณน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติน้อย ซึ่งสร้าง มลภาวะให้กับเมือง

ส่วนอีกปัญหาคือเรื่องขยะมูลฝอย และการรักษาความสะอาด ซึ่งขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นใน เมืองนั้นจะเกิดจากอาคารบ้านเรือนและจากที่พัก รวมถึงโรงแรมและเกสต์เฮาส์ต่างๆในเมือง แม่ฮ่องสอนนั้น โดยมีปริมาณขยะทั้งหมด 13,799 ตันต่อวัน ความสามารถในการเก็บขยะ ซึ่งเทศบาลเมือง แม่ฮ่องสอนเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บได้เพียงมีขยะตกค้าง 1,674 ตันต่อวัน การจัดเก็บนั้นทำเพียงวันละ 1 ครั้ง (เวลา 04.00-5.00 น.) การจัดการระบบกำจัดขยะในเทศบาลคือการใช้วิธีฝังกลบ(Landfill) ใน พื้นที่ป่าสงวนในตำบลปางหมู โดยใช้พื้นที่ร่วมกันกับองค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู ปัญหาที่ เกิดขึ้นในการจัดเก็บขยะส่วนใหญ่เกิดในบริเวณสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่วัด ซึ่งไม่ สามารถจัดเก็บได้ในช่วงเวลาดังกล่าว ทำให้เจ้าของสถานที่เป็นผู้กำจัดขยะเอง ซึ่งส่วนใหญ่จะทำการ เมา ทำให้เกิดปัญหาความสะอาดและปัญหาขยะตกค้าง ทำให้เกิดความสกปรกไม่สบายตา รวมถึงส่งกลิ่นเหม็นแฉะนักท่องเที่ยว

ท่องเที่ยวภายในเมืองทำให้มีความหนาแน่นมากขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาความแออัด ปัญหา จราจร ปัญหาที่จอดรถ ปัญหามลพิษและการกำจัดขยะและน้ำเสียของเมืองในอนาคต

2.ผลกระทบทางลบทางด้านเศรษฐกิจ

2.1สาขาการจ้างงานและสร้างอาชีพ

1.การครอบงำเศรษฐกิจของคนต่างถิ่น

จากการส่งเสริมการท่องเที่ยว การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของเมืองมีการขยายตัวมากขึ้นเป็นลำดับ ภายหลังจากปีพ.ศ.2530 การขยายตัวของธุรกิจการค้าได้เพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากการพัฒนาเส้นทางคมนาคมและศักยภาพของเมืองทำให้ดึงดูดการลงทุน ทำให้เกิดความต้องการแรงงานภาคบริการด้านการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มธุรกิจ ที่ประกอบด้วยกลุ่มสถานที่พักแรม(โรงแรม เกสต์เฮ้าส์ และที่พักรวม) กลุ่มกิจกรรมนันทนาการและบริการอื่นๆ(กลุ่มบริษัทท่องเที่ยว) รวมทั้งสิ้น11ราย คิดเป็นร้อยละ39.63 ส่วนใหญ่เจ้าของกิจการจะเป็นนักธุรกิจต่างถิ่น เกือบทั้งหมด กลุ่มสาขาร้านอาหารและภัตตาคาร108 รายนั้น เป็นเจ้าของกิจการต่างถึงร้อยละ50 ที่เหลือจะเป็นเจ้าของกิจการในพื้นที่ ซึ่งหมายความว่ากลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากกว่าร้อยละ58 เป็นนักธุรกิจต่างถิ่น โดยที่กลุ่มธุรกิจเหล่านั้นจะเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ของเมืองทั้งกลุ่มโรงแรม และกลุ่มบริษัทท่องเที่ยวต่างๆ ทำให้เศรษฐกิจของเมืองถูกครอบงำโดยคนต่างถิ่น ขณะคนท้องถิ่นไม่สามารถแข่งขันในธุรกิจขนาดใหญ่ได้เนื่องจากข้อจำกัดของเงินทุน ซึ่งผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อระบบเศรษฐกิจถูกควบคุมโดยคนต่างถิ่นนั้น จะเห็นได้ว่าผู้คนในท้องถิ่นได้รับผลกระทบด้านลบจากเจ้าของธุรกิจต่างถิ่นที่เข้ามาครอบงำธุรกิจซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 59.6 เห็นว่าการท่องเที่ยวสร้างผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจถูกควบคุมโดยคนต่างถิ่นในระดับรุนแรงมากที่สุด

2 สาขาฐานะทางเศรษฐกิจ (ค่าครองชีพ)

จากการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุและผู้นำชุมชนในเมืองแม่ฮ่องสอน พบว่าแต่เดิมนั้นชาวเมืองแม่ฮ่องสอนมีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย ซึ่งส่วนใหญ่นิยมการประกอบอาหารกินภายในครัวเรือน จะไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยและไม่ซื้อของเกินความจำเป็น นอกจากเครื่องใช้สำหรับการทำบุญที่วัดเท่านั้น ส่วนหนึ่งเนื่องจากการคมนาคมที่ลำบากทำให้การขนส่งสินค้าจากจังหวัดเชียงใหม่ เป็นไปด้วยความลำบากซึ่งส่งผลให้สินค้าที่ส่งเข้ามาขายมีราคาแพงกว่าท้องถิ่นอื่น ภายหลังจากปีพ.ศ.2525 หลังจากที่มีการพัฒนาโครงข่ายคมนาคมระหว่างเมืองให้มีความสะดวกมากขึ้นทำให้การขนส่งสินค้า ทำได้ง่ายมากกว่าเดิม แต่อย่างไรก็ตามด้วยระยะทางที่ไกล และเส้นทางที่สูงชันและคดเคี้ยวทำให้เสียค่าขนส่งสินค้าในราคาแพง

ประกอบกับการพัฒนาโครงข่ายคมนาคมในปัจจุบันมีประชากรจากพื้นที่อื่นเข้ามาประกอบอาชีพต่างๆในจังหวัดมากขึ้น

และประชากรเหล่านี้ได้นำเอาวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันจากวิถีชีวิตเดิมของชาวแม่ฮ่องสอนมาด้วย ทำให้ความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตโดยทั่วไปของชาวเมืองเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ส่วนหนึ่งทำให้ประชาชนมีค่านิยมใช้สินค้าฟุ่มเฟือยมากขึ้นมีส่วนให้เจ้าของร้านค้านำสินค้าอื่นๆเข้ามาขายมากขึ้น

ตารางที่ 19 ข้อมูลค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวปีพ.ศ.2541-2545

รายการข้อมูล	ปี 2541	ปี 2542	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545p
นักท่องเที่ยว					
ไทย	1,469.44	1,741.00	1,936.97	1,763.03	1,901.07
ต่างประเทศ	1,394.81	1,785.00	1,821.75	1,780.83	2,216.14
นักทัศนาจร					
ไทย	791.49	895.90	988.70	964.09	1,214.33
ต่างประเทศ	762.13	1,018.64	1,446.77	1,375.64	1,341.84

หน่วย : พันบาท

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากการศึกษาพบว่าในปีพ.ศ.2545 มีปริมาณนักท่องเที่ยวในแม่ฮ่องสอนที่สูงถึง 209,326.00 คน เพิ่มขึ้นจากปีพ.ศ.2537 ที่มีเพียง 171,165 คน มีผลทำให้ผู้ประกอบการต้องสั่งสินค้าอุปโภค-บริโภคและสินค้าฟุ่มเฟือยอื่นๆ เข้ามาจำหน่ายมากขึ้นเพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งเมื่อพิจารณาข้อมูลค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวระหว่างปีพ.ศ.2541-2545 จะเห็นได้ว่ามูลค่าค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวสูงมาก (ตามตารางมูลค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวระหว่างปี พ.ศ.2541-2545)

ผลที่เกิดขึ้นทำให้ค่าครองชีพในเมืองแม่ฮ่องสอนสูงขึ้น เนื่องจากการขนส่งและนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นจึงทำให้มีความต้องการซื้อสินค้ามากขึ้นส่งผลให้สินค้าในเมืองสูงขึ้น ทำให้ผู้ประกอบการจួយโอกาสราคาสินค้าตั้งตามราคานักท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลต่อประชาชนในเมืองได้รับผลกระทบต่อค่าครองชีพ ที่ต้องมีการสูงขึ้น ทำให้ประชาชนต้องหารายได้มากขึ้นให้เพียงพอกับค่าครองชีพเพิ่มขึ้น

3.ผลกระทบทางลบทางด้านสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

3.1. สภาพาสภาพสังคม

1. โครงสร้างประชากร

โครงสร้างประชากรตั้งแต่มีการเก็บข้อมูลประชากรภายในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ตั้งแต่ปีพ.ศ.2513-พ.ศ.2533พบว่า ประชากรภายในเมืองแม่ฮ่องสอนนั้นมีการเปลี่ยนแปลงในระดับ

ต่ำ คือจากปีพ.ศ.2513 ประชากรภายในเขตเทศบาลมีทั้งหมด 5,202คน ในระยะ 20ปีนั้น ประชากรเพิ่มขึ้นเพียง 1,167 คน

จากการพัฒนาการท่องเที่ยวของเมือง ในช่วง20 ปีที่ผ่านมาเริ่มเกิดการพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เห็นได้อย่างมาก แต่เมื่อพิจารณาจำนวนประชากรในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนในระยะ30ปีที่ผ่านมาพบว่า ปีพ.ศ.2544 มีประชากรในเมืองเพียง 7,867คน ซึ่งจากการศึกษาถึงโครงสร้างของประชากรและจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่เทศบาลพบว่า สาเหตุที่โครงสร้างของประชากรในเมืองไม่เพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากสาเหตุ 2ประการคือ

1. การจ้างแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในเมืองมากขึ้น
2. การอพยพเข้ามาของแรงงานต่างถิ่น แต่ไม่ได้แจ้งย้ายเข้ามาในเขตเทศบาล

ซึ่งทั้งสองสาเหตุทำให้เกิดประชากรแฝงในเมืองที่มีจำนวนมากกว่าประชากรที่ขึ้นทะเบียนไว้ เนื่องจากเมืองมีความต้องการแรงงานด้านบริการการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งทำให้มีคนอพยพเข้าสู่เมืองมากขึ้น ทั้งแรงงานต่างด้าวและคนต่างถิ่นผลที่เกิดขึ้นคือประชากรในเมืองมีความหลากหลายของกลุ่มคนมาก

2. การรวมกลุ่มของคนในชุมชน

จากการยกฐานะตำบลจองคำขึ้นเป็นเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนตั้งแต่ปีพ.ศ.2497 บทบาทของผู้นำชุมชนได้ถูกจำกัดลง ทางเทศบาลได้ยกเลิกระบบการปกครองแบบปู้แก่และปู้แคนซึ่งเป็นบทบาทและหน้าที่ของผู้นำชุมชนของชาวเมืองลงในเขตเทศบาล ส่วนการปกครองภายในพื้นที่นั้นขึ้นอยู่กับเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนในการบริหารจัดการพื้นที่ภายในเมือง ซึ่งทำให้ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนมีการดำเนินชีวิตแบบคนเมืองมากขึ้น

ที่มีการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยว และเศรษฐกิจของเมืองนั้นทำให้ซึ่งทำให้มีคนอพยพเข้าสู่เมืองมากขึ้น ทั้งแรงงานต่างด้าวและคนต่างถิ่นผลที่เกิดขึ้นคือประชากรในเมืองมีความหลากหลายของกลุ่มคนมากขึ้นในเมือง การที่มีความหลากหลายของกลุ่มคนขึ้นในเมืองนั้น ส่วนหนึ่งทำให้ระบบการรวมกลุ่มของคนในพื้นที่ลดลงเนื่องจากแต่เดิมคนในพื้นที่คือคนกลุ่มเดียวกัน ที่วิถีชีวิตและวัฒนธรรมเดียวกัน แต่ภายหลังมีคนหลายกลุ่มเข้ามาอยู่ในพื้นที่ทำให้การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และการรวมกลุ่มกันลดลง

ผลอีกประการจากการพัฒนาเมืองคือการที่ค่าครองชีพภายในเมืองสูงขึ้นทำให้ประชาชนต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการรายได้มากขึ้น ดังนั้นเวลาว่างในชีวิตประจำวันจะลดลง สภาพสังคมภายในเมืองแม่ฮ่องสอนนั้นปัจจุบันมรการรวมกลุ่มกันอย่างหลวมเพื่อปฏิบัติหน้าที่ของชุมชน แม้ว่าปัจจุบันเทศบาลได้พยายามสร้างการรวมกลุ่มของประชาชนภายในชุมชนก็ตาม แต่เนื่องด้วย

การดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อการรวมกลุ่มของชุมชน

2. สาขาวัฒนธรรมท้องถิ่น

1. ขนบธรรมเนียม ประเพณี

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีพบว่า การเปลี่ยนแปลงด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีท้องถิ่นใน 2 ลักษณะคือ

1.1 การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียม ประเพณี

จากการศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณีในรอบปี ซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนได้นั้น จะประกอบด้วย ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา (กาบชอมอู สองกำ ปอยสังกาน ปอยจกกอก ชอมตอไหลง ปอยสังลวง ปอยเหลินสิบเอ็ด) และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ (แฮนชอมโกจำ กั้นตอ ถวายกองไหล กาบชอมอู) ซึ่งรูปแบบของกิจกรรมนั้นจะเป็นเน้นที่ความเชื่อถือและความศรัทธา

ภายหลังจากมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นภายในเมืองนั้น ประเพณีส่วนหนึ่งถูกนำมาสร้างจุดขายให้กับการท่องเที่ยว ซึ่งทำให้รูปแบบของประเพณีเหล่านั้นเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งประเพณีที่ถูกนำมาใช้เป็นจุดขายในการท่องเที่ยวที่สำคัญของเมือง คือ

- ประเพณีปอยสังลวง โดยที่ชุมชนแต่ละชุมชนจะจัดประเพณีปอยสังลวงในช่วงเวลาที่ต่างกัน แต่จะอยู่ระหว่างเดือน มีนาคม-เมษายน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม
- ประเพณีปอยเหลินสิบเอ็ด หรือประเพณีแห่งจงพารา ซึ่งจะจัดในช่วงเดือนตุลาคม โดยจังหวัดแม่ฮ่องสอนและสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอนจัดขึ้นโดยจะให้แต่ละชุมชนจัดทำจงพารา (ปราสาทของพระพุทธเจ้าในความเชื่อของคนไต)เข้ามาร่วมขบวนแห่ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

1.2 การเปลี่ยนแปลงวิถีปฏิบัติในกลุ่มประชาชนในเมือง

จากการศึกษาพบว่าวิถีปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมและประเพณีดั้งเดิมของคนในเมืองมีรูปแบบที่เปลี่ยนไป ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่มคือ

- กลุ่มประชาชนผู้สูงอายุ (อายุเกิน 50 ปีขึ้นไป)

ในส่วนของกลุ่มผู้สูงอายุนั้นยังคงยึดถือและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมและประเพณีอย่างเคร่งครัดแม้ว่าประเพณีบางอย่างจะไม่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตปัจจุบันก็ตาม แต่กลุ่มของผู้สูงอายุก็ยังยึดถือและปฏิบัติตามเกือบทุกประเพณีในรอบปี

- กลุ่มประชาชนวัยทำงาน และเด็กรุ่นใหม่(อายุต่ำกว่า50 ปีลงมา)

ในส่วนของกลุ่มคนวัยทำงาน เนื่องจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปมากจากการดำรงชีวิตและการปฏิสัมพันธ์กับคนต่างถิ่นรวมถึงนักท่องเที่ยว ซึ่งทำให้มีเวลาที่จะปฏิบัติตามประเพณีดั้งเดิมลดน้อยลงทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ยังคงยึดถือและปฏิบัติเฉพาะประเพณีที่สำคัญอันได้แก่ การกันตอ แฮน

หอมโกจา ปอยเหลินสิบเอ็ด รวมถึงปอยจาตี่ซายและประเพณีสงกรานต์ ซึ่งประเพณีอื่นๆได้ให้ความเห็นว่าถ้าหากมีเวลาจะทำ โดยที่ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่ารู้จักเพียงแค่ประเพณีการกันตอ ปอยสงสองและปอยเหลินสิบเอ็ดเท่านั้น ส่วนประเพณีอื่นๆ ร้อยละ50 ไม่ทราบว่าเป็นประเพณีอะไรและมีความสำคัญอย่างไร

2. ค่านิยม

การศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงเรื่องค่านิยม เป็นการเปรียบเทียบถึงลักษณะที่เปลี่ยนแปลงจากอดีตกับปัจจุบันนั้นพบว่า รูปแบบการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึง และที่สำคัญคือการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนต่างถิ่น ก่อให้เกิดแนวคิดและค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและค่านิยมของคนในเมืองเกิดจากปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการคือ

1. รูปแบบการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลง

การดำเนินชีวิตของชาวเมืองแต่เดิมนั้นเป็นรูปแบบของสังคมเกษตรกรรมที่มีลักษณะเป็นสังคมที่เรียบง่าย และพึ่งพาอาศัยกันนั้น เมื่อมีการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในเมืองทำให้เมืองมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจส่วนหนึ่งทำให้ประชาชนในเมืองเปลี่ยนจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาเป็นการประกอบอาชีพให้บริการมากขึ้น รูปแบบในชุมชนที่เริ่มเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ การดำเนินชีวิตของคนในเมืองมีลักษณะของสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมเมืองสูงขึ้น ซึ่งจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง ทำให้รูปแบบในการดำเนินชีวิตของคนเมืองเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งทำให้แนวคิดและค่านิยมของชาวเมืองเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ การให้ความสำคัญกับการศึกษาของคนเพียงอย่างเดียว

2. การมีปฏิสัมพันธ์กับคนต่างกลุ่ม

การที่มีคนต่างถิ่นเข้ามาในชุมชนเมืองมากขึ้น โดยที่ประชากรเหล่านี้ได้นำเอาวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ที่แตกต่างจากวิถีชีวิตเดิมของชาวแม่ฮ่องสอนเข้ามาเผยแพร่ ทำให้ความเป็นอยู่และการดำรงชีวิต รวมถึงค่านิยมและแนวคิด โดยทั่วไปของชาวเมืองเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือ ความสำคัญกับวัฒนธรรมใหม่มากขึ้นความสนใจในภาษาต่างประเทศ การแต่งกาย

ค่านิยมด้านการแต่งกายและภาษาพูดนั้นถือว่าเห็นได้ชัดที่สุดในการพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้นภายในเมืองแม่ฮ่องสอน เนื่องจากพบว่า ประชาชนในเมือง นิยมแต่งการด้านเสื้อผ้าทันสมัยมากขึ้น ทั้งนี้ อาจจะเกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับคนต่างถิ่น และสื่อต่างๆ ที่มีมากขึ้น ทำให้ ค่านิยมดังกล่าวได้รับการยอมรับมากขึ้น

กลุ่มคนไทยใหญ่รุ่นใหม่ไม่นิยมสวมเครื่องแต่งกายแบบไทยใหญ่เนื่องจากเห็นว่าล้าสมัยและไม่สวยงาม แม้ว่าจะงานบุญหรือประเพณีที่สำคัญของท้องถิ่นก็ตาม การแต่งกายแบบไทยใหญ่

นั้น ส่วนใหญ่จะแตกก็ต่อเมื่อเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมของโรงเรียนเท่านั้น ซึ่งจากคำนิยามดังกล่าวยังรวมถึงภาษาพูดที่กลุ่มคนไทยใหญ่รุ่นใหม่ที่ไม่นิยมพูดภาษาไต แต่กลับนิยมพูดภาษาเหนือแบบเชียงใหม่ หรือให้ภาษาไทยกลางมากกว่า

3. วิถีชีวิต

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ให้เกิดผลกระทบกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิถีชีวิตของประชาชนในเมืองเกิดจากปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการคือ

1. การมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากวิถีชีวิตเดิม ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางเศรษฐกิจของเมือง ซึ่งมีผลให้วิถีชีวิตดั้งเดิมเปลี่ยนแปลง คือมีวิถีชีวิตเร่งรีบและมีชีวิตที่เป็นปัจเจกบุคคลมากขึ้น การใช้เวลาส่วนใหญ่ในการแข่งขันกับคนอื่น ทั้งด้านการเรียนและการทำงาน เพื่อที่จะได้โอกาสในการทำงานที่ดี มีรายได้สูง

2. การมีปฏิสัมพันธ์กับคนต่างกลุ่มมากขึ้น ทำให้เกิดค่านิยมการให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมใหม่มากขึ้น เช่นการมีวิถีชีวิตเลียนแบบชาวต่างชาติ การสนใจในภาษาต่างประเทศ

ซึ่งปัจจัยดังกล่าวทำให้ประชาชนในเมืองแม่ฮ่องสอนตามวิถีชีวิตแบบคนเมืองใหญ่ ที่มีความเร่งรีบในการทำงาน และมีเวลาของการทำงานเข้ามาเกี่ยวข้องในการดำรงชีวิต ผิดจากวิถีชีวิตเดิมที่ต้องพึ่งธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ และการทำงานแต่เดิมจากการทำงานกันโดยพึ่งพาอาศัยกัน เนื่องจากทำงานต้องอาศัย การร่วมแรงกัน (การหว่านกล้า ดำนา และการเกี่ยวข้าว) มาเป็นการทำงาน ในลักษณะของปัจเจกบุคคลมากขึ้น ตามค่านิยมและรูปแบบวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป

หนังสืออ้างอิง

- คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2539. การศึกษาและออกแบบรายละเอียด เพื่อพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวบริเวณชุมชนในเขตเทศบาล เมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน.การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541. แผนการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองเก่าพิมาย.สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.
- นวลศิริ วงศ์ทางสวัสดิ์, 2532. ภูมิศาสตร์ภาคเหนือ. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บรรณศาสตร์ สุขตระกูล, 2542. แนวทางการพัฒนาย่านการค้าใจกลางเมืองเก่าเชียงใหม่ กรณีศึกษา : เมืองเชียงใหม่. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ยศ สันตสมบัติและคณะ, 2544. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการจัดการทรัพยากร. โครงการพัฒนาองค์ความรู้และศึกษานโยบายการจัดการทรัพยากรชีวภาพในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2542. รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยว. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร.
- สารคดี สำนักพิมพ์, 2536. แม่ฮ่องสอน. สำนักพิมพ์สารคดี. กรุงเทพมหานคร.
- สุวิธดา นิปรียาย, 2543. แนวทางการอนุรักษ์เมืองเก่านครศรีธรรมราช. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุวัฒนา ธาดานิติ, 2544. การศึกษาเมืองโบราณในประเทศไทยและเอเชียอาคเนย์. เอกสารประกอบคำสอน, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประวัตินักวิจัย

ประวัตินักวิจัยคนที่ 1

ชื่อ นายอดิสร เว็ลลม

อายุ 29 ปี เกิดเมื่อวันที่ 24 เมษายน 2517

สัญชาติ ไทย

ศาสนา พุทธ

ที่อยู่/ที่ติดต่อ บ้านพักโยธาธิการและผังเมือง (บ้านชานเมือง) ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัด

แม่ฮ่องสอน 58000 โทร 09-7002822

การศึกษา - ปริญญาตรี (วทบ.ภูมิศาสตร์) ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- ปริญญาโท ผังเมืองมหบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรม-

ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาชีพ เจ้าหน้าที่แผนที่ภาพถ่าย ประจำสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประสบการณ์การทำงาน

- พ.ศ.2538-2540 ทำงานตำแหน่งนักภูมิศาสตร์ ประจำส่วนแผนงาน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- พ.ศ.2540-2542 เข้ารับราชการในตำแหน่งเจ้าหน้าที่แผนที่ภาพถ่าย ประจำส่วนแผนที่ สำนักวิศวกรรม กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

- พ.ศ.2542-2546 ช่วยราชการในตำแหน่งเจ้าหน้าที่วิเคราะห์ผังเมือง สำนักงานผังเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

- 1 ต.ค. พ.ศ. 2546-ปัจจุบัน ช่วยราชการในตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มงานผังเมือง ประจำสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

- ได้รับคัดเลือกเป็นวิทยากร บรรยายงานวิจัยในงานสารศาสตร์ ของคณะสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยประจำปี พ.ศ.2546

ประวัตินักวิจัยคนที่ 2

ชื่อ นางพรพิศ ศตายุวิภพ

อายุ 29 ปี เกิดเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2517

สัญชาติ ไทย

ศาสนา พุทธ

ที่อยู่/ที่ติดต่อ บ้านเลขที่ 134/1 หมู่ที่ 8 ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การศึกษา - ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สาขาการบัญชี วิทยาลัยการอาชีพนวมินทรราชินี
แม่ฮ่องสอน

อาชีพ ช่างเขียนแผนที่ ประจำสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประสบการณ์การทำงาน

- พ.ศ.2540 - ปัจจุบัน ทำงานตำแหน่งช่างเขียนแผนที่ สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

ประวัตินักวิจัยคนที่ 3

ชื่อ นางจำนงค์ สิงห์สุวรรณ

อายุ 59 ปี เกิดเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2487

สัญชาติ ไทย

ศาสนา พุทธ

ที่อยู่/ที่ติดต่อ บ้านเลขที่ 2 ซุนลมประพาส ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6

อาชีพ ค้าขาย

ประสบการณ์การทำงาน

- เป็นประธานกลุ่มแม่บ้านตำรวจตะเวนชายแดน เป็นเวลา 13 ปี
- เป็น อสม.เขตเมือง เป็นเวลา 10 ปี
- เป็นลูกเสือชาวบ้าน เป็นเวลา 9 ปี
- เป็นผู้นำกลุ่มสตรีโดยได้รับคัดเลือกเป็นประธานกลุ่มสตรีอำเภอเมือง ปี 2536 - 2546
- เป็นผู้นำกลุ่มสตรี โดยได้รับเลือกเป็นประธานกลุ่มสตรีจังหวัด ปี 2537 - 2540

- เป็นผู้นำกลุ่มสตรี โดยได้รับเลือกเป็นประธานกลุ่มสตรีจังหวัด ปี 2545 - 2549 (ระยะเวลา 4 ปี)
- เป็นคณะกรรมการเครือข่ายชุมชน ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- เป็นสมาชิกกาชาดจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- เป็นสมาชิกเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน 4 ปี (ฝ่ายบริหาร)
- ทำงานกับหน่วยงานราชการโดยเป็นวิทยากรสอนกลุ่มแม่บ้าน ในการทำงานฝีมือ เช่น ทำดอกไม้ประดิษฐ์ ทำบายศรี ดอกไม้ ใบบอง ฯลฯ

บทบาท/ผลงานเด่น

- ได้รับคัดเลือกเป็นตัวแทน เข้าเฝ้าสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ณ สวนจิตรลดา กทม.
- ช่วยงานชุมชน และสังคมในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ลงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง จนได้เป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน และได้เป็นฝ่ายบริหาร จนครบวาระ 4 ปี
- เป็นตัวแทนกลุ่มสตรีจังหวัดแม่ฮ่องสอน ให้กับหน่วยงานพัฒนาชุมชน.